

Bozar

**Jaarverslag
2021**

Jaarverslag 2021

I. <u>Editoriaal & Context</u>	2
II. <u>Artistieke activiteiten</u>	4
1. <u>Muziek</u>	4
2. <u>Tentoonstellingen</u>	5
3. <u>Film</u>	10
4. <u>Artistic Development</u>	11
5. <u>Audience Engagement</u>	18
III. <u>Niet-artistieke departementen</u>	20
1. <u>Marketing & Communicatie</u>	20
2. <u>Partnerships & Philanthropy</u>	21
3. <u>Institutional Relations</u>	23
4. <u>Production</u>	25
5. <u>Planning & Ticketing</u>	27
6. <u>Maintenance, Cleaning & Stock</u>	29
7. <u>Investments</u>	30
8. <u>ICT & Digital</u>	33
9. <u>Algemeen Bestuur & juridische organisatie</u>	34
10. <u>Juridische ondersteuning</u>	38
11. <u>HR - sociaal overleg</u>	40
IV. <u>Varia</u>	42
1. <u>Concessies</u>	42
2. <u>Synergieën tussen de instellingen</u>	42
3. <u>Plan voor herstel en veerkracht</u>	44
4. <u>Inclusie & toegankelijkheid</u>	45
5. <u>Klachten</u>	46

I. Editoriaal & Context

1. Een fonkelende wedergeboorte

Bozar Faure Requiem Full Album Export

2021 was een bewogen jaar, niet alleen voor Bozar maar voor de hele cultuursector. Tegelijk verliep 2021 in het teken van herstel en veerkracht. Als gevolg van de maatregelen i.v.m. COVID-19 bleven onze podia en concertzalen onderbezet. Daarom hebben we zalen zelfs tijdelijk moeten sluiten. Doordat er niets anders op zat dan opschorten, aanpassen, afgelasten... bleef rendabiliteit uit. En op 18 januari 2021 kreeg Bozar een nieuwe harde klap te verwerken: een dakbrand veroorzaakte enorme waterschade. De tentoonstelling *Hotel Beethoven* moest daardoor vroeger dan gepland de deuren sluiten. Andere tentoonstellingen werden afgeblazen of uitgesteld. De muzikale activiteit werd voor een lange periode verstoord. Flexibiliteit is zowat het devies geworden bij ons personeel, bij onze partners, bij ons publiek. Plots drong het tot ons door hoe triest een wereld zonder kunst zou zijn.

Gesloten deuren en stilstand zijn niet te verzoenen met de kunstwereld, want in die wereld blijft uitwisseling de drijvende kracht. Cultuurplekken zouden geen vestingen moeten zijn maar open ruimten, ontmoetingsplaatsen waar we welkom zijn en onze kijk kunnen verbreden. Zonder publiek is er geen kunst. Meer dan drie maanden na de brand weer *live* naar muziek kunnen luisteren in de Henry Le Boeufzaal, dat was om kippenvel van te krijgen! De muziek weerklonk zelfs tot buiten, letterlijk, dankzij zomerconcerten die in het Coudenbergpaleis werden georganiseerd.

Let's get things moving! Onder die vlag ging het concertseizoen 2021–2022 van start. *Gedaan met stilstaan.* Het mag weer vooruitgaan. Want ons programma wekt zichtbaar emotie op. Artiesten, trouwe bezoekers en passanten, (ex-)werknemers, partners, politieke beslissers van hier en elders, allemaal voelden zij zich persoonlijk geraakt door de beelden van de brand. Sommigen vergeleken ze zelfs met het drama van de Notre-Dame in Parijs. Alleen al het idee dat dit kunstenhuis in vlammen had kunnen opgaan was zonder meer een schok. Op zo'n moment ontstaat meer dan ooit het besef hoe waardevol ons Bozarproject is, het besef dat een mens beter niets vanzelfsprekend acht. Essentiële vragen rijzen dan. Wat is onze *bestaansreden*? Hoe kunnen wij onszelf als cultuurhuis opnieuw uitvinden en gelijke tred houden met een stad en een wereld in volle verandering?

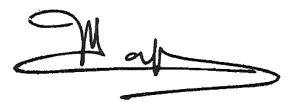
De 21ste eeuw schakelt een versnelling hoger. We gaan ons als cultuurhuis sneller moeten aanpassen aan meer duurzaamheid, aan minder mobiliteit en aan een technologische evolutie in stroomversnelling. Een tijdlang zaten we haast letterlijk opgesloten in bubbels. En dus popelen we nog meer om naar buiten te treden, te ijveren voor meer inclusie en diversiteit daarbij te zien als een troef voor de hele instelling. Dat vergt engagement en een stapsgewijze gedaanteverwisseling van onze hele organisatie. Een geluk hebben we daarbij: Bozar is een huis gemaakt door en voor kunst en kunstenaars, en kunst scherpt de verbeelding. Als we geen andere wereld willen aanbieden, als we willen vasthouden aan de status quo, dan hebben we nergens kunst voor nodig.

De dubbeltentoonstelling gewijd aan David Hockney heeft heel wat mensen doen ontwaken uit de zwaarmoedigheid die het coronavirus veroorzaakte. We klokten in januari 2022 af op 166.000 bezoekers, en dat in volle pandemie. Het werk van David Hockney zit vol kleur en hoop en is uit het leven gegrepen. Je kunt veel dingen afgelasten, maar met de loop van de seizoenen lukt dat niet. In de ogen van Hockney staat de lente voor een nieuw begin, een ervaring, schoonheid die ontluikt. De energie van Hockneys uitbundige wedergeboorte werkt aanstekelijk.

Op die hernieuwde bezieling bouwt Bozar voort. De vennootschap Paleis voor Schone Kunsten geniet de volle steun van de federale overheid. En we krijgen een extra financiële injectie voor een herstelplan dat voluit inzet op digitale infrastructuur. In 2021 werd een nieuwe raad van bestuur opgericht na een oproep voor nieuwe kandidaten door voogdijminister Sophie Wilmès. En na een lange wachttijd werd in november 2021, voor het eerst sinds twintig jaar, een nieuwe directeur-generaal aangesteld. Een directrice-generaal, als we de puntjes op de i willen.

Wij zijn trots en vereerd dat we samen met een gemotiveerde ploeg dit prachtige huis de komende jaren nieuw leven kunnen inblazen. Daar gaan we dan, nieuwe horizonten tegemoet!

Isabelle Mazzara
Voorzitter van de raad van bestuur

Sophie Lauwers
Directeur-generaal

II. Artistieke activiteiten

1. Muziek

In het jaar 2021 kreeg de afdeling muziek te kampen met bijzonder ingrijpende verstoringen door de pandemie en de dakbrand. Dankzij de gevolgde strategie konden niettemin in het eerste halfjaar een aantal belangrijke evenementen worden gehandhaafd en kon in het laatste kwartaal een bijna normaal muziekseizoen 2021-2022 van start gaan. Toen in maart de zalen gesloten waren, bood Bozar een volledig digitaal *Flamenco Festival* aan. Het was de aanzet tot een ambitieus beleid op het gebied van streaming. In juni bracht het festival *Summer Palace Concerts* het publiek naar buiten. Muzikanten kwamen er samen voor een reeks van tien concerten, van klassieke muziek tot hedendaagse muziek en jazz. 2021 was ook het jaar van de van de Bozar Rooftop, een culturele ruimte op de daken die deuren opent voor wat nieuwe artistieke mogelijkheden. Het dakterras werd gebruikt voor de lancering van *Nuits sonores & European Lab Brussels*, met het eerste concert in België van de rijzende Belgisch-Caribische ster Nala Sinephro. Een van de hoogtepunten van het jaar was het concert waarbij we Mohamed Briouel en Kudsi Erguner

samenbrachten. Ze gingen een boeiende interculturele dialoog aan. Het publiek werd ook getraakteerd op een driedaags Mozart-minifestival met het Mahler Kamerorkest en pianist Leif Ove Andsnes. Het jaar eindigde op een hoogtepunt met Cecilia Bartoli, die net voor de herinvoering van zeer restrictieve sanitaire maatregelen voor een volle zaal speelde. Tot slot vierde Bozar in 2021 het 25-jarig jubileum van de *Bozar Next Generation* serie, met een focus op jonge artiesten.

Highlights :

- ✓ Flamenco Festival (digital)
- ✓ Summer Palace Concerts
- ✓ Nuits Sonores
- ✓ Kudsi Erguner & Mohamed Briouel

MCO Concert Backstage © C. Lessire

- ✓ Mahler Chamber Orchestra & Leif Ove Andsnes
(Mozart Momentum)
- ✓ Cecilia Bartoli
- ✓ 25 ans de la série Bozar Next Generation

2. Tentoonstellingen

Ondanks de twee sluitingen naar aanleiding van de pandemie en de gevolgen van de brand die plaatsvond op 18 januari, waren er in 2021 niet minder dan 11 tentoonstellingen.

Drie geplande tentoonstellingen werden geannuleerd: *All I want*, *Portugese vrouwelijke kunstenaars van 1900 tot 2020*, *Dürer's Eye* en de *Henry Van de Velde Awards*. Daarnaast werd het tentoonstellingsproject van Europalia – *Rinus Van de Velde: Inner Travels*, uitgesteld naar de lente 2022 (oorspronkelijk gepland in de herfst van 2021).

Proportioneel gezien is de gezondheidscontext iets minder beperkend geweest voor het tentoonstellingsdepartement. Afgezien van twee volledige sluitingen konden de tentoonstellingen bijna normaal worden bezocht (op voorwaarde dat het publiek zich vooraf inschreef in tijdsblokken, de mondmaskerplicht naleefde en vanaf november het CST toepaste). Het succes van de tentoonstellingen rond Roger Raveel (62.569 bezoekers) en David Hockney (166.136 bezoekers) is dan ook bijzonder opmerkelijk.

De impact van de brand is veel groter. Twee grote tentoonstellingscircuits, de Antichambres en het Koningsstraatcircuit, worden gerestaureerd en zijn gedurende twee jaar niet beschikbaar. Dit zal een impact hebben op het aantal tentoonstellingen in de twee komende jaren.

Lijst van tentoonstellingen

Danser Brut

24 Sept.'20 – 10 Jan.'21

Danser brut trachtte verbanden bloot te leggen tussen dans en onwillekeurige of repetitieve bewegingen. De expo onderzoekt verschillende expressievormen van het lichaam, het gezicht en de handen als een vertaling van hoe men in de wereld kan staan. Doorheen een intrigerende mix van Art Brut, moderne en hedendaagse kunst, medische archiefdocumenten, filmfragmenten, etc., tarte de expo elke categorisatie. Ze wilde geen dansgeschiedenis vertellen, maar wel onze blik verruimen en moderniteit in een ander daglicht stellen.

Met werk van Ulrich Bleiker, Michaël Borremans,

Charlie Chaplin, Aloïse Corbaz, Henri de Toulouse-Lautrec, Michel François, Valeska Gert, Rebecca Horn, Henri Michaux, Vaslav Nijinsky, Arnulf Rainer, Philippe Vandenberg, Mary Wigman, Adolf Wölfli, samen met een selectie van archiefdocumenten, manuscripten, magazines, en filmfragmenten.

Danser brut werd georganiseerd door Bozar, Brussel en het Museum Dr. Guislain, Gent naar een origineel concept door het LaM, Lille Métropole Museum voor Moderne kunst, Hedendaagse kunst en Art brut.

Hotel Beethoven

13 Oct.'20 – 14 Feb.'21

(vervroegd gesloten op 18 Jan.'21 wegens de brand)

250 jaar na zijn geboorte is Ludwig van Beethoven meer dan ooit een icoon. Aan het slot van alle vieringen ter gelegenheid van zijn 'verjaardag' opende Bozar de deuren van *HOTEL BEETHOVEN*.

Deze tentoonstelling over de componist, zijn muziek en ideeën belichtte hoe Beethoven ook vandaag nog relevant voor ons blijft. Als uitzonderlijke muzikale vernieuwer vormde hij meteen ook het vertrekpunt voor vragen over de democratische en fysieke kracht van klank.

Van populaire cultuur tot conceptuele kunst, van 1770 tot 2020, met manuscripten en instrumenten naast werk van kunstenaars als Antoine Bourdelle, Andy Warhol, Katie Paterson en John Baldessari ... *HOTEL BEETHOVEN* nam de bezoekers mee op een muzikale reis door de tijd en plaatste hen op een kruispunt van verschillende tijdperken en standpunten.

De tentoonstelling werd georganiseerd in samenwerking met de Bundeskunsthalle Bonn in het kader van het Duitse voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie en het herdenkingsjaar BTHVN 2020. Gefinancierd door de Duitse staatssecretaris van Cultuur en Media.

Roger Raveel. Een retrospectieve © Philippe de Gobert

Facing Van Eyck. The Miracle of detail

31 Oct.'20 – 14 Mar.'21

Facing Van Eyck. The Miracle of Detail onderzoekt het uitzonderlijke oeuvre van Jan van Eyck door een eigentijdse lens. Baanbrekende digitale technieken en nieuw wetenschappelijk onderzoek gevoerd door het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK-IRPA) brachten onze bezoekers meer dan ooit tevoren dichterbij Van Eyck en zijn geheimen. Zo kon je een duik nemen in de picturale microkosmos van Van Eyck door in te zoomen op landschappen, architectuur, textiel, menselijke figuren en alledaagse voorwerpen of ontdekte je fascinerende details die met het blote oog nauwelijks zichtbaar zijn. Speciaal voor de tentoonstelling componeerde Benjamin Glorieux een op Van Eyck geïnspireerd stuk. Een rijk geïllustreerde film focuste ook op de devotionele beelden van Jan van Eyck en maakte een link met de Byzantijnse icoon.

Een nieuwe manier van kijken naar Jan van Eycks oeuvre aan de hand van 20 gedigitaliseerde werken

die je de radicaliteit en frisheid van zijn fascinerende beeldtaal laat zien!

Léonard Pongo. Primordial Earth

20 Jan.' – 21 Mar.'21

Kunstenaar Léonard Pongo trok op verkenning doorheen de rijke diversiteit aan landschappen in de Democratische Republiek Congo en schetste zo een allegorisch beeld van het land. Badend in een magische schoonheid en mystieke kracht ontpopt het landschap zich door Pongo's ogen tot een plaats voor reconstructie, en de aarde tot voedingsbodem van een bewustzijn waaruit traditie, filosofie en wereldbeschouwing ontkiemen. Voor Pongo ontstaat een wereldbeeld uit omzwervingen en zintuiglijke ervaringen. De eenwording met het landschap stelt hem in staat het leven te verbeelden.

Primordial Earth: Inhabiting the Landscape putte inspiratie uit Congolese tradities en Kasaï-culturen, en stelde het landschap voor als een personage met een eigen wil en kracht, als in een boek over de

David Hockney © C. Lessire

geschiedenis van de mensheid en de planeet, met Congo als kloppend hart. Een verhaal dat vandaag des te sterker weerklinkt, nu het ecosysteem in gevaar komt.

FULU-ACT :
Een uit beweging ontstane blik
20 Jan. – 08 Apr.'21

In zijn samenwerking met *Ndaku ya La vie Est Belle* en *Farata* – twee performancecollectieven uit Kinshasa – koos fotograaf Colin Delfosse ervoor om een moment vast te leggen. Een vluchtig moment dat wordt bepaald door de blik van de performers in de lens: Eddy Eketé, Precy Numbi, Pape Noir, Falonne Mambu, Nada Tshibwabwa en Junior Lohaka. Hun realiteit zet aan tot bewustwording en roept vragen op over de maatschappij waarin we willen leven. Hoe vluchtig ze ook zijn, deze momenten nestelen zich in ons bewustzijn.

De rechtopstaande houding en fysieke aanwezigheid van de performers worden sculpturaal en monumentaal. Misschien vinden we hier antwoorden op sommige vraagstukken waar een stad als Brussel mee geconfronteerd wordt. Een stad die nog steeds onzeker is over hoe te kijken naar die geesten uit het verleden, verheven tot de rang van helden. Misschien kunnen ze een nieuwe interpretatie zijn van de samenleving en uitwisseling in onze tijd. Wat als deze vluchtige beelden sterker zijn dan al die stenen sokkels?

Roger Raveel.
Een retrospectieve

18 Mar. – 21 Jul.'21

In 2021 zou Roger Raveel (1921–2013) 100 jaar geworden zijn. Een ideale gelegenheid voor Bozar om een grote retrospectieve aan zijn werk te wijden. Raveel wordt beschouwd als een van de belangrijkste Belgische schilders van de tweede helft van de 20e eeuw, maar hij onderscheidde zich radicaal van zijn generatiegenoten door een geheel eigen en bijzondere beeldtaal, balancerend tussen figuratie en abstractie en met zijn eigen omgeving als belangrijkste inspiratiebron. Doorheen verschillende thematische hoofdstukken traceerde de tentoonstelling Raveels lange artistieke parcours en het ontstaan van zijn unieke plastische visie.

Jacques Moeschal.
Architecture Sculptures

19 Mei – 19 Sept.'21

Samen met curator Angelique Campens en Architecture Curating Practice dook Bozar de archieven in van architect en beeldhouwer Jacques Moeschal (1913–2004). Als leerling aan de Académie Royale des Beaux-Arts in Brussel raakte hij al snel gefascineerd door de sculpturale mogelijkheden van beton. In het kielzog van de democratisering in het naoorlogse België, staat Moeschal bij het grote publiek vooral bekend om zijn monumentale beeldhouwwerken die integraal deel uitmaken van het autosnelwegennetwerk. Passanten genieten volop mee wanneer ze vanuit hun wagen plots op een imposant werk van Moeschal stoten. De beelden werden landmarks op onze eentonige autostrades. Aan de hand van plannen, filmfragmenten, maquettes en interventies van hedendaagse kunstenaars zoomde de tentoonstelling dieper in op de relatie tussen kunst en architectuur in het onderbelichte werk van Moeschal.

Anne Daems. Tuinkamer

14 Mei – 31 Oct.'021

Tuinkamer was Anne Daems' eerste solotentoonstelling in het Paleis voor Schone Kunsten. In dialoog met de architectuur van Victor Horta creëerde ze in de Raadzaal een totaalinstallatie waarin ze haar eigen tuinutopie exploreerde. De tuinkamer lijkt een harmonieuze schuilplaats voor onze jachtige samenleving. Een hedendaagse hortus conclusus voor introspectie, voor connectie met de natuur, voor het mentale welzijn. Maar de utopie bevat kleine doch duidelijke stoorzenders: compostafval, wriemelende wormen, slakken die bloemen aanvreten. Daems ontcrachtte de idylle door de tuin te infecteren met

een wereld die bij velen weezin oproept en creëerde zo een per definitie ambigu universum: de *Tuinkamer* is zowel oprecht als ironisch en vermengt binnen en buiten, utopie en dystopie.

David Hockney: Werken uit de Tate Collectie, 1954–2017

08 Oct.'21 – 23 Jan.'22

David Hockney: Werken uit de Tate Collectie, 1954–2017 verzamelde een uitgebreide reeks van meer dan 80 schilderijen, tekeningen en prenten van Hockney uit de Tate Collection. Dit overzicht overspande zijn hele carrière en toonde een aantal memorabele werken uit de vorige eeuw, zoals de monumentale dubbelportretten *My Parents* en *Mr and Mrs Clark and Percy*. Het indrukwekkende *Bigger Trees Near Warter* uit 2007 is Hockneys grootste werk (meer dan 12-meter lang) en neemt de bezoeker mee naar een mistroostige dag in Yorkshire, waar de kunstenaar vandaan komt.

David Hockney: De komst van de lente, Normandië 2020

08 Oct.'21 – 23 Jan.'22

David Hockney: De Komst van de Lente, Normandië, 2020, gepresenteerd in samenwerking met de Royal Academy of Arts, Londen, bestond uit een reeks hedendaagse werken van de nu 84-jarige kunstenaar. Vanuit Normandië 'schilderde' hij op zijn iPad het verloop van de lente tijdens de eerste lockdown. De kleurrijke schilderijen van de natuurpracht herinnerden ons eraan dat we ook in deze verwarrende tijden van het leven moeten houden: "Do remember they can't cancel the spring". De serie van 116 werken werd geprint op hoogkwalitatief papier en integraal tentoongesteld in het Paleis voor Schone Kunsten.

Solid Senses.

URA Yves Malysse Kiki Verbeeck

10 Nov.'21 – 16 Jan.'22

Solid Senses was de eerste monografische tentoonstelling over het Brusselse architectenbureau URA Yves Malysse Kiki Verbeeck. De expo maakte deel uit van de reeks tentoonstellingen, in 2019 geïnitieerd door A+ Architecture in Belgium en Bozar, gewijd aan Belgische architectenbureaus die de laatste jaren internationale aandacht hebben getrokken.

De tentoonstelling gaf, in een opeenvolging van zeer verschillende zalen, een inkijk in hun werk dat de grens houdt tussen het rationele en het emotionele, het pragmatische en het intuïtieve, het functionele en het buikgevoel. Aan de hand van sculpturale maquettes, kortfilms en foto's kon de bezoeker de gerealiseerde

en nog lopende projecten van het bureau ontdekken.

Lijst van architectuurlezingen, georganiseerd in samenwerking met onze partner A+ Architecture in Belgium:

- 12.10.2021** ***Carmody Groarke***
- 04.11.2021** ***XDGA***
- 09.11.2021** ***URA***
- 23.11.2021** ***Flores Y Prats & Kaan Architecten***
- 02.12.2021** ***Lütjens Padmanabhan***
(uitgesteld naar 2022)

Andere lezingen :

- 16.11.2021** ***Meet the artist: William Kentridge***
Finding the Sibyl: a tour of the studio

Georganiseerd in samenwerking met: VUB (Vrije Universiteit Brussel), Kunstenplatform Brussel, Erasmus Hogeschool Brussel, RITCS, Koninklijk Conservatorium Brussel

Lijst van performances:

**08.06–
21.07.2021** **Sophie Whettnall, *Into the Mind*,
Performance/Expo**

19.11.2021 **Nika Rukavina, *Don't be so emotional***

3. Film

Ondanks de pandemie en haar restricties, zette de filmafdeling gedurende het hele jaar 2021 zijn programma en curatorische activiteiten voort. Het programma brengt het werk van hedendaagse regisseurs en filmpersoonlijkheden onder de aandacht. Het idee is daarnaast om een groot, divers en betrokken publiek samen te brengen.

De filmafdeling liet zich in 2021 inspireren door de seizoensthema's Kunst en Welzijn (voorjaar) en Beweging. Zoals in elk seizoen was Europa over de grenzen heen (*BRIDGES*, *NOWRUZZ*, *Russian Turn Kino*) een essentiële dramaturgische basis. Deze programmajijn heeft ons publiek bijzondere cinema laten ontdekken van over de hele wereld, van Korea tot Tsjaad via Rusland, Armenië, Kazachstan, Spanje, enz. Ook de plaats van de vrouw in de cinema, het feminisme en de vrouwelijke blik waren leidraden op de achtergrond. Al onze programma's hebben de intentie om transversaal, interdisciplinair en divers te zijn. Film leent zich daar uitstekend voor want cinema is van nature een veelzijdige kunst. Die transversaliteit is duidelijk terug te zien in de projecten *Halaqat*, *See Festival*, *NOWRUZZ*, *Afropolitan*, *ArabFuturism*, *Beirut Echoes* en *HerMap* (Iran).

Veruit de meeste partnerschappen zetten zich verder, maar er kwamen ook nieuwe partners bij: SOONER, ULB, het Brussels Dance Film Festival, Contredanse, Festival EN VILLE, Polarise Festival en de Ambassade van de Verenigde Staten. Gedurende de eerste 5 maanden van 2021 was er een online cinemaprogrammering met meer dan 35 films met Q&A. Ze werden aangeboden op verschillende platformen waaronder Vimeo, SOONER en Mooov Platform. Van juni tot december toonden we zoveel mogelijk films in onze zalen. Er werden meer dan 70 films vertoond en de Studio werd de favoriete locatie voor het hosten van cinema. Daarnaast was het de uitgelezen plek om gesprekken met de filmmakers te organiseren, waarvan er vele ook werden opgenomen. In juni verliep de terugkeer naar de zalen goed en het enthousiaste publiek kwam massaal opdagen.

Parallel aan deze in situ filmvertoningen werden er 9 films online aangeboden (enkel op SOONER). Het concept *VR TO GO* bood een geheel nieuwe ervaring op VR-gebied. Op initiatief van Urban.Brussels werd eind juni een openluchtbioscoop georganiseerd op de Kunstberg.

vastgelegd om online de meest in het oog springende bijeenkomsten van het programma een vervolg te bieden.

5 belangrijke momenten om op terug te blikken:

- ✓ De virtuele ontmoeting met de grote Amerikaanse documentairemaker Frederick Wiseman en de vertoning van zijn nieuwste film *City Hall*;
- ✓ de virtuele ontmoeting met Ai Wei Wei die bijna 1000 mensen heeft getrokken, ter gelegenheid van zijn documentaire over Wuhan, *Coronation*;
- ✓ de première van Audrey Estrougo's film *SUPREMES* in de Zaal Henry Le Boëuf die de rapwereld met veel tamtam naar Bozar lokte;
- ✓ de lancering van het *Halaqat Festival* met 3 documentaires, een relevant debat en talrijke gasten;
- ✓ het festival *ARE YOU SERIES*, dat wederom met succes de beste actuele series in de kijker zette, vergezeld van een conferentie over gendergelijkheid.

Dankzij het herstelplan werden hoogtepunten

4. Artistic Development

De afdeling Artistic Development omvat zowel de programmering van theater, dans, Arts, Science & Technology (Bozar Lab), literatuur en debatten ('Agora') als multidisciplinaire en Europese projecten, zoals de Leerstoel Mahmoud Darwish, het Afropolitan Forum en Festival en de coördinatie van de verschillende Europese projecten van Art & Well-being, Smashing Wor(l)ds, Studiotopia, HerMaP en de Regionale STARTS Centra. Alle programmering staat in relatie tot de andere disciplines en thematische lijnen van het hele huis. Door corona konden het tweede jaar op rij heel wat minder activiteiten plaatsvinden.

a. Performing Arts

Het theateraanbod van het Paleis voor Schone Kunsten omvat een internationale selectie en twee series op de middag: *Theater op de Middag* en *Les Midis du Théâtre*.

Theater op de Middag nodigt gerenommeerde Vlaamse gezelschappen uit om klassieke teksten op te voeren, maar ook werken van minder bekende hedendaagse auteurs, met speciale aandacht voor actuele of belangrijke onderwerpen. Al tientallen jaren neemt deze reeks met groot succes een onbetwistbare plaats in de Brusselse theaterwereld in.

28.09.21 ***Lubricant for life* – Woodman**

19.10.21 ***What do you think of Western civilization?* – Simone Milsdochter**

Les Midis du Théâtre is aan een 11e seizoen begonnen. Er worden gezelschappen uit de Franse Gemeenschap uitgenodigd. De nadruk ligt op jonge makers, de beste producties van vorige seizoenen worden nieuw leven ingeblazen, en er wordt speciale aandacht besteed aan onderwerpen die onze samenleving in vraag stellen.

14.09.2021 ***Les Voies Sauvages***

21.09.2021 ***Ma Andi Mangoul* – Ras El Hanout**

Op initiatief van Bozar nodigt de *Internationale Selectie – World on Stage* een aantal van de meest prominente internationale producties en meest veelbelovende talenten uit om naar Brussel te komen. Vernieuwende regisseurs uit de theaterwereld presenteren hun teksten – of het nu gaat om nieuwe creaties of bewerkingen van klassiekers – en vertellen over Europa en de wereld van vandaag.

08.01.2021 ***Carriage* – Matty Davis & Ben Gould'**

19.03.2021 ***Né au mauvais endroit, au mauvais moment, dans le mauvais corps ?***

24 .04.2021 ***FLY* – Sidney Leoni**

19–22.05.2021 ***Frontera / Border – a Living Monument* – Amanda Piña, in samenwerking met KunstenFestivaldesArts**

15–16.06.2021 ***Arabfuturism Performances* – Monira Al Qadiri & Malika Djardi**

06–07.10.2021 ***Walk With Amal***

20.10.2021 ***Nutcrusher* – Sung Im Her**

12–13.11.2021 ***Beirut Echoes***

b. Literatuur

Het Paleis voor Schone Kunsten heeft een van de oudste schrijverspodia in Europa en is vandaag een prestigieuze plaats voor literaire ontmoetingen in Brussel. Naast avonden met grote internationale namen wordt er vaak met en rond andere artistieke disciplines gewerkt. Het literair programma van Bozar entte zich in 2021 op interventies in de expo's.

Zo was er een reeks streaminggesprekken naar aanleiding van de expo *Hotel Beethoven*, waar o.a. de schrijvers Claudia Durastanti, Mathias Enard en Gaea Schoeters werden geïnterviewd. Claudia Durastanti sprak over haar boek *De vreemdelinge*, een als roman vermomd autobiografisch essay over doofheid. Enard greep terug naar zijn grote liefde voor de Duitse componist zoals hij in zijn succesroman *Kompas* tentoonspreidde. Schoeters, die heel actief is met het schrijven van libretto's, sprak over hoe ze Beethoven via de romans van Milan Kundera had ontdekt.

De Roger Raveel-retrospectieve was de aanleiding voor een avond over het dorpsleven in Vlaanderen. De auteurs Chris De Stoop, Paul Demets en Lize Spit gingen dieper in op de sociale, ecologische en culturele veranderingen in het dorp en hoe die hun werk hebben beïnvloed.

In het kader van de dubbeltentoonstelling rond David Hockney vroeg Bozar aan de Nederlandse succesauteur Marieke Lucas Rijneveld een gedicht te schrijven, geïnspireerd op een van Hockneys geëxposeerde werken. Het gedicht prijkt in de catalogus en Rijneveld kwam een avond vertellen over hoe Hockney inspiratie geeft. Niet alleen hun engagement in de LGBTQ+-beweging, maar ook Rijnevelds Brabantse streekgenoot Vincent Van Gogh bleken de brug te zijn tussen Rijneveld en Hockney.

Bij de grote auteursoptredens sprongen er twee in het oog:

De Brusselse Foire du livre nodigde samen met Bozar de Italiaanse auteur Erri De Luca en de Franse Alain Damasio uit voor een dialoog over hun engagement. In deze massaal bekeken digitale ontmoeting spraken de twee schrijvers over tijden van digitale verandering en het daaruit volgende verlies aan privacy en intimiteit.

Naar aanleiding van het Sloveense voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie had de grote Sloveense schrijver Drago Jančar een boeiend gesprek met Stefan Hertmans, de Belgische schrijver voor wie hij een grote bewondering heeft. Ze spraken over het verschil tussen West-Europese literatuur en zogenaamde Oostblokliteratuur, en vonden elkaar in een gedeelde fascinatie voor de Europese geschiedenis.

Ten slotte doken we in ons geluidsarchief en lanceerden we in de kerstperiode de *Writers & Thinkers Podcast*. Met deze nieuwe podcastreeks blikken we terug op de mooiste ontmoetingen op onze podia van de voorbije jaren. De eerste tien afleveringen werden samengesteld uit de mooiste fragmenten van ontmoetingen met Tash Aw, Mircea Cărtărescu, Bret Easton Ellis, Annie Ernaux, Olivier Guez, Karl Ove Knausgård, Dima Matta, Philippe Sands, Olga Tocarczuk en Dima Wannous.

Writers & Thinkers

Literaire ontmoetingen in 2021

- 14.05.2021** **Alain Damasio & Erri De Luca**
- 23.06.2021** **Het dorp. Met Chris De Stoop, Paul Demets & Lize Spit, in het kader van Roger Raveel. Een Retrospectieve**
- 02-10.02.2021** **Beethoven. From Ear to Here. Met onder meer Claudia Durastanti, Mathias Enard en Gaea Schoeters**
- 06.10.2021** **Meet the Writer : Blaise Ndala**
- 14.10.2021** **Meet the Writer : Laure Adler**
- 28.10.2021** **Meet the Writer : Luuk van Middelaar**
- 04.11.2021** **Meet the Writer : Agustín Fernández Mallo**
- 15.11.2021** **Meet the Writer : Philippe Sands**
- 24.11.2021** **Meet the Writer: Marieke Lucas Rijneveld, in het kader van de dubbeltentoonstelling rond David Hockney**
- 01.12.2021** **Stefan Hertmans en Drago Jančar: een ontmoeting, in het kader van het Sloveense voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie**

AfropolitanWeekend © Deborah Ephrem – Storytelling

c. Agora

Agora is sinds 2014 een volwaardige eenheid binnen Bozar. Deze afdeling heeft een openbaar platform gecreëerd voor debatten, discussies en bespiegelingen over thema's op het kruispunt tussen kunst en samenleven. Als departement van een Europees kunsthuis heeft het de wil om gerenommeerde wetenschappers, filosofen, politici en kunstenaars in hun laboratoria, studiezalen, vergaderzalen en werkplaatsen voor het voetlicht te brengen en met hen in debat te treden met het maatschappelijk middenveld.

In 2021 zijn de Agora- en Literatuurprogrammatie meer en meer met elkaar verstrengeld geraakt

met een gedeeld programma als gevolg. Samen organiseren ze gesprekken en debatten over maatschappelijke thema's en literatuur, steeds op het snijvlak tussen kunst en de samenleving.

Ook in 2021 leefden we op het ritme van de lockdowns en de versoepelingen van de coronamaatregelen. In het begin van het jaar werden enkel online-activiteiten georganiseerd: het *SIMM-posium* bracht onder impuls van Lukas Pairon een indrukwekkende schare experts en kunstenaars samen om te praten over de sociale impact van het maken van muziek.

Zowel *Difference Day* op de dag van de persvrijheid als onze Europese maand (*May Days*) gingen door in hybride vorm: live, maar zonder publiek in de zaal. Pas in het najaar gingen de deuren van de zalen opnieuw

op een kier. Er mocht opnieuw een beperkt aantal mensen naar onze evenementen komen. De twee najaarsedities van *Live Magazine* waren ware triomfen en een blij weerzien met ons publiek.

Bozar ontving ook veel 'schoon volk' dit jaar, onder wie twee Nobelprijswinnaars: Svetlana Alexievich en Ai Weiwei.

Met onze partners Oxfam, Afropolitan Forum en Brussels Academy werkten we debatareësen uit over klimaat, de Afrikaanse diaspora en de toekomst van Brussel.

We sloten 2021 opnieuw af met een gedeeltelijke lockdown, maar met de hoop dat we in 2022 eindelijk het 'rijk van de vrijheid' zullen betreden.

3 onvergetelijke evenementen:

Europe Day

09.05.2021

Europe Day, de start van de Europese maand (de *May Days*), werd in de Henry Le Bœufzaal georganiseerd zonder publiek en met slechts een paar gasten live op het podium. Dankzij de wonderen der techniek kon het publiek thuis wel aan de lippen hangen van prominente politici, journalisten en schrijvers als Europees commissaris Durbavka Šuica, Thomas Friedman, Amin Maalouf en Luuk Van Middelaar. Voor de tweede keer publiceerden we ook het *May Day Magazine*, een coproductie met Are We Europe.

Kunst op voorschrift

27.06.2021

Symbolisch was het debat over 'kunst op voorschrift'. Het jaarthema van Bozar was in '20-'21 niet voor niks 'Kunst en Gezondheid'. Eind juni, vlak voor een zomer die eindelijk (tijdelijk) wat meer vrijheid bracht stonden we stil bij de vraag of kunst een helende werking kan hebben. Een debat met een perfecte line-up van psychiater Dirk De Wachter over kunstenaars Anne-Mie Van Kerckhoven tot Luc Van Gorp van de Christelijke Mutualiteit. Op het moment dat de regering sleutelt aan de sociale zekerheid, was dit debat brandend actueel.

Live Magazine for Kids en Live Magazine Fall Edition

10+16.10.2021

Live Magazine is al sinds jaar en dag een van de sterkhouders van het programma. Omdat hun avondvullend programma niet mag worden opgenomen en uitgezonden, werden zij wel erg zwaar getroffen door de lockdown. Noodgedwongen werden de edities van het voorjaar toch via streaming tot bij het publiek gebracht. De twee herfstedities – eentje voor kinderen en eentje voor volwassenen – betekenden het langverwachte weerzien met het publiek. Dat trakteerde de tien journalisten die elk het verhaal van hun (journalistieke) leven kwamen vertellen, al op een staande ovatie nog voor de voorstelling begonnen was. Om nooit te vergeten.

Volledige lijst activiteiten

- 11.01.2021 Rethinking Brussels
- 28.01.2021 La Nuit des idées invite Live Magazine
- 18.02.2021 Will the European Green Deal address Carbon Inequality?
- 08.03.2021 Destroy the patriarchy, not the planet
- 16.04–16.05.2021 tentoonstelling *Duizend Bommen en Castraten*
- 03.05.2021 Difference Day 2021 (online event)
- 06.05.2021 Rethinking Brussels: Reshaping The City Through Cycling (online event)
- 09.05.2021 Europadag: de roaring twenties – Terug naar de Toekomst
- 17.05.2021 Colours of the Rainbow 2021 – *The Last Mermaid* (online event)
- 21.06.2021 Rethinking Brussels – *Kunst en cultuur: op naar het nieuwe normaal*
- 24.06.2021 Kan kunst op voorschrift ons weer gezond maken?
- 26.06–04.07.2021 Art and Bike Tours
- 10.10.2021 Live Magazine voor kinderen
- 26.10.2021 Live Magazine : Najaarseditie
- 18.11.2021 Climate talk: COP-26: Bla bla bla or way forward?
- 29.11.2021 Pettifor: We hebben een alternatief nodig voor globalisering
- 09.12.2021 Talk: Naar een Belgische culturele ruimte?

d. Arts, Science en Technology

I Love Science Festival © Alexia Mangelinckx

2021 bij Bozar: een jaar in het teken van kunst, maar ook van innovatie!

Het programma Kunst, Wetenschap en Technologie in het Paleis voor Schone Kunsten was zijn tijd altijd al vooruit en verblufte ook in 2021 zijn bezoekers. Samen met ons publiek daagden we onszelf uit om nieuwe formats te verkennen, door onder andere de eerste creatieve hackathon in Bozar te organiseren of het programma *VR TO GO* en drie tentoonstellingen met al even futuristische thema's te lanceren.

Met het programma *VR TO GO* nodigden we ons publiek uit om cinema thuis in virtual reality (VR) te ervaren, tijdens het *I Love Science Festival* in samenwerking met het Centre PHI in Montreal. Het initiatief kon eerder al de inwoners van Montreal, Luxemburg en Parijs bekoren. In 2021 was het de beurt aan de Brusselaars om te laten zien dat het mogelijk is om de filmervaring opnieuw uit te vinden, vanuit je zetel!

Het beloofde ook een najaar vol emoties te worden met een tweedaags symposium over artificiële intelligentie en de invloed ervan op onze toekomstige levensstijl, *The Future of Living*. We nodigden ons publiek uit om vier panelgesprekken bij te wonen tussen kunstenaars, onderzoekers en wetenschappers, en om live de evolutie te volgen van Hack-à-Deux, de eerste creatieve hackathon die in Bozar plaatsvond. Een groep van zes kunstenaars en ingenieurs werkte 48 uur lang in een gesloten ruimte aan drie projecten die kunst en artificiële intelligentie met elkaar verbonden. De resultaten waren verrassend.

Het thema kunst en artificiële intelligentie bereikte afgelopen maart zijn hoogtepunt bij Bozar met een tentoonstelling over de artistieke praktijk van de beroemde Belgische schilder Luc Tuymans,

geanalyseerd door verschillende algoritmen van artificiële intelligentie. *Secrets* stelde een nieuwe manier voor om de kunstgeschiedenis te begrijpen met behulp van nieuwe technologieën.

De tweede tentoonstelling van het jaar, *Order of Operations*, toonde de verbanden tussen de beeldende kunsten en de wiskunde, twee disciplines die op het eerste gezicht zo ver uit elkaar lijken te liggen, maar verbonden zijn door dezelfde benadering van de beschrijving van onze omgeving.

En laten we onze jaarlijkse STARTS Prize-afspraken in Bozar niet vergeten. Dit jaar presenteerde de tentoonstelling *Creative Resilience. Collaborate, Create, Innovate* de projecten die werden bekroond met de hoofdprijs of die een eervolle vermelding kregen van de internationale jury van de STARTS Prize, een programma van de Europese Commissie. Van de vervuiling van datacenters tot het gevaar van deepfaketechnologieën en de noodzaak om over te schakelen op duurzamere materialen, de tentoonstelling belichtte hedendaagse maatschappelijke vraagstukken die worden aangepakt door projecten waarin kunst, design en nieuwe technologieën worden gecombineerd.

Tot slot staat het Bozar Lab ook voor innovatieve manieren om partnerschappen aan te gaan met de bedrijfswereld (Snowball cleantech hub in Vlaanderen bijvoorbeeld), met internationaal gerenommeerde onderzoeksinstituten (het VIB), met publieke partners (Europese Commissie, EUNIC, Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Brusselse universiteiten) en de ontwikkeling van een professioneel netwerk met Europese galeries en kunstcentra die een voortrekkersrol spelen op het raakvlak tussen kunst en wetenschap (Kapelica Gallery in Ljubljana, Ars Electronica Center in Linz, het CCCB en Sonar+ in Barcelona, Ohme en iMAL in Brussel).

Tentoonstellingen en installaties:

03.03 – 02.05.2021 **SECRETS. Artificial Intelligence and Luc Tuymans**

04.04 – 11.06.2021 **Order of Operations. Mathematics through Art**

03.12 – 09.01.2022 **STARTS Prize 2021. Creative Resilience. Collaborate, Create, Innovate**

Secrets © Elena Atoine

Andere activiteiten:

Residentie *Studiotopia*, een artiest een jaar lang in residentie in samenwerking met het VIB (Vlaams Instituut Biotechnologie).

22.04.2021 **Webinar *AI and arts in Africa: from an AI for Africans to an African AI***

05.09.2021 **Samenwerking aan de 'digital gardens' van het Ars Electronica Festival 2021**

15.10 – 09.11.2021 **VR TO GO** (VR-brillen die bezoekers konden reserveren, met 11 verschillende films)

18.10 – 20.10.2021 ***The Future of Living*, symposium en hackathon**

e. Afropolitan Forum & Festival

Net zoals het jaarlijkse Afropolitan Festival in Bozar, wil het Afropolitan Forum-project een platform zijn voor artistieke en culturele expressie, onderzoek en discussie van ideeën van Afropeanen in België en Europa. Op lange termijn kan Afropolitan Forum bijdragen tot de totstandkoming van nieuwe, meer inclusieve en duurzame relaties tussen deze partners en de Belgische culturele instellingen.

Het is het resultaat van een partnerschap tussen het AfricaMuseum en het Paleis voor Schone Kunsten in Brussel, gefinancierd door de Belgische Ontwikkelingssamenwerking, en zal over een periode van 5 jaar (2019-2023) plaatsvinden.

06.02 – 28.04.2021 *Languages Through Music – Africa Special (online)*

19.03 + 26.05.2021 *Performance: Né au mauvais endroit, au mauvais moment, dans le mauvais corps ?*

20.04.2021 *Book presentation: Everything passes except the past (online event)*

22.04 + 14.05 + 11.07.2021 *BE Side Lectures met Dorrie Wilson*

30.04 – 12.07.2021 *Culture at Work Africa*

Culture at Work Africa (2018-2021) speelt zich af in 15 Afrikaanse landen en moet 33 projecten steunen die ruimte maken voor interculturele dialoog, de lokale samenwerking versterken, burgerschap promoten en de banden tussen gemeenschappen aanhalen.

30.04 – 12.07.2021 *Digitale expo: Culture at Work Africa, Digitale multimedia-presentatie en grafische wandkaart*

17.06.2021 *Virtueel Panel debat in het kader van Culture at Work Africa – Politiek van transformatie en artistieke creatie: cultuur als motor voor sociale cohesie*

09-11.07.2021 *Afropolitan Weekend*

Wegens de beperkingen naar aanleiding van de gezondheids crisis werd de vijfde editie van het *Afropolitan Festival* geannuleerd. Het evenement werd uitgesteld tot 2022, wel werd een *Afropolitan Weekend* georganiseerd met een 'light' programma.

20-21.11.2021 Festival Salam Aleykougum

f. Leerstoel Mahmoud Darwish

De leerstoel Mahmoud Darwish werd in 2016 in het leven geroepen door de Fédération Wallonie-Bruxelles in een consortium met de ULB, de UCL en Bozar, die het initiatief sinds 2018 als enige verderzet. De leerstoel heeft als doel het werk en gedachtegoed te verspreiden van de Palestijnse dichter Mahmoud Darwish (1941-2008), die wordt gezien als een van de grootste hedendaagse auteurs. Zijn poëzie, waarin hij vaak teruggrijpt naar thema's als ballingschap, herinnering en liefde, doet lezers stilstaan bij de kwetsbaarheid van de mens.

Volgende projecten vonden plaats in het kader van de Leerstoel:

15-16.06.2021 *Arabfuturism Performances Monira Al Qadiri & Malika Djardi*

09.05.2021 *Europadag: de roaring twenties – Terug naar de Toekomst*

06-07.10.2021 *Walk With Amal*

12-13.11.2021 *Beirut Echoes*

g. HerMAP

HerMaP – Cultural Heritage Management Project in Iran is een project van vijf jaar en promoot cultureel erfgoed in Iran. In 2021 vond de tentoonstelling *HerMAP Art Projects* plaats.

04.05 – 06.06.2021 *HerMAP Art Projects – conferentie en tentoonstelling van de resultaten van de residenties.*

12 Europese en Iraanse artiesten duiken in het levende erfgoed van Iran.

5. Audience Engagement

Interactieve concerten & beleving voor leerlingen uit het lager onderwijs

De pandemie had in 2021 een grote impact op de culturele programmatie, het bereiken van het publiek en de ervaring van de bezoekers. Audience Engagement schakelde voor muziek enkele versnellingen hoger. De leerlingen van het lager onderwijs konden niet naar Bozar komen, dus trok Bozar naar de klas! Eerst met een digitaal concert *Heksenfee*, i.s.m het Belgian National Orchestra. Meer dan 114 scholen uit heel België schreven zich in. Dankzij het digitale aspect, bereikten we ook scholen die normaal gezien niet naar Bozar komen. Voor een tweede programma *Sing 4.0* trokken de muziekcoaches van Jeugd en Muziek Brussel & Bruxelles naar de scholen voor een workshop rond beweging, stem en muziek. Op 8 november 2021 mochten we opnieuw 600 leerlingen uit Brussel in Bozar onthalen voor het muziek festival *Big Bang*.

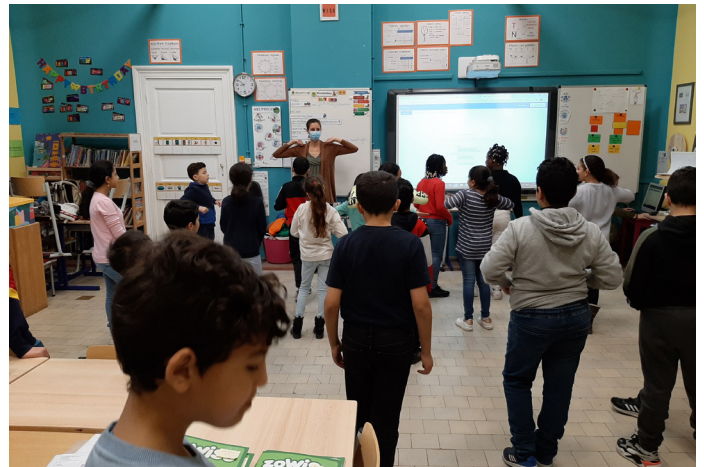
Singing Brussels – Move Your Body, Find Your Voice

Dit jaar gooiden we het festival over een andere boeg. Deelnemers konden gedurende een maand genieten van een divers aanbod aan activiteiten waar stem en lichaam centraal staan. Onder het motto “Beweeg je lichaam, vind je stem” werd een gevarieerd programma van workshops rond het thema lichaam en stem ontwikkeld: de vibrerende kracht van body drumming, een workshop klankyoga, een workshop stepping en nog veel meer. Het programma vond plaats tussen 10 mei en 6 juni in een digitale (20) en face-to-face (25) modus. Meer dan 30 artiesten namen deel en online werden 1233 deelnemers bereikt en 225 bezoekers ter plaatse. De samenwerking met de vzw Orfeo en de vzw Ten Teirling heeft ons de kans geboden om nieuwe, meer kwetsbare doelgroepen te bereiken. De workshops en talks vonden plaats in See U (Elsene) en in het Huis van culturen in Molenbeek.

Cantania

Cantania is een participatief zangproject voor leerlingen van de 2e en 3e graad van het lager onderwijs in Brussel. Voor het tweede jaar op rij waren de leraren en leerlingen helaas niet in staat het slotconcert te geven. Desondanks werd een reeks activiteiten uitgevoerd ten

voordele van iedereen: opleiding voor leerkrachten

Cantania Workshop in de klas © Bozar

online (ongeveer 30 leerkrachten), ontmoetingen met muzikanten van het Belgian National Orchestra in de klas (20 klassen), samenstelling van een boekje met de teksten van de liedjes en de activiteiten die ermee verband houden, ... Een streaming concert verving het concert dat in Bozar had moeten plaatsvinden. In de loop van het jaar hebben 631 leerlingen, 41 leerkrachten, 21 scholen en 35 klassen (waaronder 3 klassen voor speciaal onderwijs en 3 klassen van DASPA, *Dispositif d'Accueil et de Scolarisation des élèves Primo-Arrivants et Assimilés*) aan het project deelgenomen.

Next Generation, Please

Het participatieproject voor jongeren in de gekende omstandigheden was geen gemakkelijke opgave. Ondanks de obstakels die we moesten overwinnen, werden er banden gesmeed, nieuwe relaties gecreëerd en een dynamiek van synergie en veerkracht gegenereerd. Meer dan 350 jongeren uit Brussel en Wallonië namen deel aan deze editie. Tijdens de online workshop *The Tempo Of Our Time* brainstormden de deelnemers over de huidige toestand van onze planeet samen met de experts van het veld. Tijdens de strenge maatregelen, konden de jongeren ook profiteren van online rondleidingen van de tentoonstelling *Danser Brut*, en individuele bezoeken aan de tentoonstelling van *Roger Raveel*. De ontmoeting met de kunstenaar David Helbich leidde tot een hands-on workshop Digital Storytelling, een wandeling aan de hand van beelden en geluiden uit de stad Brussel. Voor het eerst werkte elke groep nauw samen met een externe curator aan de

voorbereiding van de interactieve tentoonstelling *The Future Behind Us*, gecoördineerd door het departement Expo. De tentoonstelling vond plaats

NGP Scar the Car © Caroline Lessire

van 21 oktober tot 14 november 2021 in Bozar en werd bezocht door meer dan 1150 mensen. In de loop van de *YOUth Days* kon het publiek elke woensdagnamiddag in elk project duiken en een dialoog aangaan met de jonge deelnemers. Filmvertoningen, een performatieve installatie, een participatieve workshop en een rondetafelconferentie werden door meer dan 10.000 mensen bijgewoond.

Rondleidingen en workshops voor groepen en scholen; ter plaatse, in gebarentalen, online en in de klas – Expo's Raveel en Hockney

Wegens de crisis konden we nog niet veel groepen ter plaatse ontvangen voor de Raveel-tentoonstelling in het voorjaar (88 groepen van 6 personen). Ontdekkingstochten voor lagere scholen waren in het voorjaar 2021 niet toegestaan, dus bezocht Roger Raveel de klassen. De leerlingen leerden de kunstenaar kennen door naar zijn verhaal te luisteren dat door onze enthousiaste gidsen werd verteld. Daarna kropen ze in de huid van Raveel door hun dagelijkse omgeving te tekenen. Onze partner MOOSS zorgde voor een aanvullend vervolg door hun creatieve ateliers naar de Nederlandstalige scholen te brengen. In totaal werden 77 klassen door onze gidsen bezocht, in samenwerking met de Stad Brussel en de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

Voor de dubbeltentoonstelling rond David Hockney in het najaar konden we echter meer dan 1600 groepen verwelkomen. Onze gidsen ontmoetten de curatoren van Tate Modern en de Royal Academy of Arts en zorgden zoals steeds voor enthousiaste rondleidingen om het tentoonstellingsbezoek onvergetelijk te maken. Voor onze dove bezoekers lieten we introductievideo's

maken en organiseerden we op enkele vaste data rondleidingen in de Belgische gebarentalen (VGT en LSF); door onze gidsen die zelf doof zijn en in samenwerking met Doof Vlaanderen en Musk. 34 dove personen uit Brussel, Vlaanderen en Wallonië namen deel. Omdat niet alle geïnteresseerden ter plaatse een rondleiding konden komen volgen, zetten we ook onze formule *Guides on Screen* verder, met als opzet een creatief spel van vraag en antwoord tussen de groep en de gids, via beeld- en videomateriaal en zaalzichten van de tentoonstelling, via een online videoplatform. 60 groepen boekten een online rondleiding, waaronder culturele verenigingen, ziekenhuizen, hogescholen en bedrijven, voor de tentoonstellingen *Danser Brut*, *HOTEL BEETHOVEN*, *Roger Raveel* en *David Hockney*.

Tijdens het najaar organiseerden we *School Days* voor het secundair en hoger onderwijs in de dubbeltentoonstelling gewijd aan David Hockney, in samenwerking met de Stad Brussel en de VGC. Gedurende acht woensdag- en vrijdagvoormiddagen reserveerden we de hele tentoonstelling enkel voor scholen. Onze gidsen namen de jongeren mee op interactieve rondleidingen met grote aandacht voor hun persoonlijke beleving. Het verband tussen kunst en visuele waarneming, popart, digitale kunst en de invloed van de natuur stonden centraal tijdens het bezoek. We verwelkomden niet minder dan 130 groepen jongeren, of ongeveer 2.000 enthousiaste leerlingen. Gezien de *School Days* snel volgeboekt waren, kwamen heel wat klassen de tentoonstelling op andere dagen bezoeken, zodat gedurende de hele tentoonstelling zo'n 4.200 studenten het werk van de Britse kunstenaar hebben ontdekt.

Kunst op voorschrift

Met *Kunst op voorschrift* werkten we mee aan een Europees pilootproject in samenwerking met CM (Christelijke Mutualiteit) en Samana, vereniging van én voor mensen met een chronische ziekte of zorgnood, hun mantelzorgers en vrijwilligers. We onderzochten wat het effect is van een cultureel bezoek op het welbevinden van de bezoeker. We richtten ons op een doelgroep met een bepaalde zorgnood of kwetsbaarheid die stress-gerelateerd is zoals burn-out, fibromyalgie en chronisch vermoeidheid syndroom. Acht personen namen deel aan zes sessies met telkens een tentoonstellingsbezoek aan *David Hockney* met een gids van Bozar. Er werd belang gehecht aan het zich betrokken voelen en het gevoel van erbij horen, verwonderd worden, het leren kennen van de kunstenaar en zijn werk, het stimuleren van zintuigen, het maken van nieuwe vrienden en het ontwikkelen van nieuwe vaardigheden. We hopen hiermee het welzijn van de deelnemers te verbeteren, het bewijs van effectiviteit

van het project te verzamelen en voor een duurzame implementatie van het project te zorgen. Daarnaast werden ook 200 tickets verdeeld onder de leden van CM/Samana. De resultaten worden verwacht in 2022.

III. Niet-artistieke departementen

1. Marketing & Communicatie

Bozar oogt en klinkt anders

2021 zag de volledige ‘rebranding’ van Bozar, een project dat samen met het Brusselse bureau Base Design werd voorbereid sinds 2018. Met een nieuwe visuele huisstijl, een speciaal voor Bozar ontworpen lettertype, en een meer interactieve *tone of voice* kreeg Bozar een heldere, hedendaagse en meer dynamische look, geënt op beweging en digitale dragers. In samenwerking met THINKNTALK werkte Bozar ook een nieuwe audio-identiteit uit; een steeds belangrijker component gezien de explosie aan audiovisuele content.

Publieksgerichte website en marketing

De nieuwe huisstijl werd gelanceerd in de lente van 2021 met de brochure voor het muziekseizoen ‘21-‘22, en in de zomer ging de nieuwe website online. Die legt de nadruk op de publiekservaring en is opgebouwd rond een heldere kalender, met makkelijkere toegang tot het digitale artistieke aanbod en achtergrondinformatie over de activiteiten en het huis zelf. Ook de partner- en sponsorwerking en de zaalverhuur kregen een prominentere plaats. De site biedt opties om je bezoek en je clientprofiel te personaliseren – functies die in 2022 verder worden uitgewerkt.

Flexibiliteit in crises

Deze grote projecten waren een succes ondanks de bijzonder moeilijke context van 2021. Na de crisiscommunicatie rond de brand op 18 januari zette het departement een campagne op voor fundraising naar zowel publiek als partners. Ook de coronapandemie en de steeds veranderende richtlijnen voor de sector vereisten een uitzonderlijke flexibiliteit, zowel in communicatie als van het personeel zelf. Naast de voortdurende inspanning

rond publieksbehoud moest het departement zich aanpassen aan het veranderde koopgedrag, dat zich bijna uitsluitend *last minute* afspeelde. Ook de verdere implementering van e-verkoop voor alle disciplines, en veiligheidssystemen zoals tijdslots voor expobezoeken, waren bijkomende uitdagingen.

Digitale relance

Het relanceplan bracht de digitalisering in de tweede helft van 2021 in een nog hogere versnelling. Naast de streaming van optredens (Sol Gabetta en Patricia Kopatchinskaja bijvoorbeeld, of het openingsfestival van het project *Halaqat*) kregen artiesten als Jordi Savall, Mohamed Briouel en Leif Ove Andsnes online ook de ruimte om hun visie en projecten toe te lichten. Met de *Soundcheck*-reeks bracht Bozar een eerste serie podcasts, gevolgd door de *Writers & Thinkers podcast*. De 50e verjaardag van het Huelgas Ensemble werd gevierd met een virtuele tentoonstelling; onze fysieke expo’s waren online te bezoeken in 3D. *Singing Brussels* bracht online workshops, en het jaarlijkse Flamencofestival kon dan toch doorgaan dankzij een online editie. Ook talks, performances en dansvoorstellingen kregen een op maat gemaakte digitale versie. Deze intense periode van experiment en opleiding zorgde ervoor dat de verdere uitwerking van het plan Digital@Bozar in 2022 gestroomlijnd en gericht kan verlopen, in een creatieve samenwerking met de verschillende departementen.

Social media in cijfers

Social media	followers
LinkedIn	17.161

Twitter	38.961
Instagram	91.105
Facebook	152.547

2. Partnerships & Philanthropy

Als federale culturele instelling koestert het Paleis voor Schone Kunsten onder meer de ambitie een brug te slaan met de privésector. Al vele jaren initieert het sterke banden met ondernemingen, particulieren en stichtingen die bijdragen tot de ontwikkeling en uitstraling van het Paleis voor Schone Kunsten. We spreken daarbij graag over ‘betekenisvolle samenwerkingsverbanden en relaties’ steunend op een gedeelde missie en visie.

In dit tweede jaar van de coronapandemie, heeft het departement Partnerships & Philanthropy bovenal geïnvesteerd in de relatie met haar stakeholders. Dit om zo goed mogelijk hun verwachtingen te kunnen honoreren en om hun steun te kunnen handhaven binnen de zeer moeilijke en onzekere context.

Daarbij werden digitale alternatieven voor de programmatie voorgesteld alsook verschillende activiteiten: in situ wanneer de maatregelen dat toelieten maar ook extra muros activiteiten om het contact met onze mecenasen en partners te kunnen behouden.

De emotie die de brand op 18 januari veroorzaakte, leidde tot een golf van medeleven die donaties opleverde voor de #TogetherBozar-campagne om de algemene werking van het Paleis voor Schone Kunsten te kunnen ondersteunen.

De annulering van een groot aantal artistieke activiteiten en daaraan gebonden events alsook de opgelegde Covid-maatregelen hebben een negatieve impact gehad op het eindresultaat van dit departement.

Het departement vertegenwoordigt 4 domeinen:

- ✓ Maecenas Relations
- ✓ Corporate Relations
- ✓ Foundations Relations
- ✓ Legaten & Donaties

a. Relaties met particulieren: Maecenas Relations

Onze leden zijn particulieren die hun steun aan het Paleis voor Schone Kunsten wensen te betuigen door bij te dragen aan het artistiek project. Hun jaarlijkse financiële steun is voornamelijk bestemd voor een uitzonderlijke en internationale programmering, educatieve projecten en de ontwikkeling van jong talent. Dankzij hun bijdrage kunnen ze onze activiteiten bijwonen en krijgen ze toegang tot tal van privileges.

Volgende lidmaatschapformules werden aangeboden:

- ✓ Bozar Maecenas
- ✓ Bozar Patron
- ✓ Bozar Circle
- ✓ Bozar Discovery
- ✓ Bozar Junior Circle

b. Relaties met bedrijven: Corporate Relations

Deze tweede pijler is georganiseerd rond langetermijnrelaties met bedrijven alsook thematische partnerschappen die een waaier aan mogelijkheden bieden in het licht van een artistiek programma van topniveau. Deze partnerschappen zijn gestoeld op vertrouwen, nauw aansluitend bij onze waarden, visie en strategie. Het consolideren van nieuwe partnerschappen in 2021 was helaas zeer moeilijk binnen de onzekere context. Wij zijn daarom des te dankbaarder voor de voortdurende steun van onze langetermijn-partners.

Een ander deel van onze inkomsten komt uit de verhuur van ontvangstruimten en corporate hospitality packages bij diverse artistieke producties. Deze activiteiten hebben enorm geleden onder de gezondheids crisis met vele annulaties tot gevolg, vooral in het laatste trimester waarin verschillende bedrijfsevenementen in o.a. het kader van de

dubbeltentoonstelling David Hockney waren voorzien.

**c. Relaties met stichtingen:
Foundations Relations**

De derde pijler vertegenwoordigt de relatie met de filantropische sector. Op basis van een afstemming van missie en waarden en het streven naar maatschappelijke impact, worden verschillende projecten ondersteund door nationale en internationale stichtingen. Het erfgoed Victor Horta en het artistieke en educatieve platform moedigen deze sector aan om projecten te steunen en evenementen te organiseren in het Paleis voor Schone Kunsten. Met cultuur als vector voor integratie, dialoog en sociale cohesie is het objectief altijd een positief effect te hebben op het publiek, mensen te inspireren en positieve verandering te stimuleren. De filantropische sector bleef een belangrijke bondgenoot tijdens dit tweede jaar van de gezondheidscrisis.

d. Legaten en Donaties

Donaties stellen ons in staat om onze missie als essentieel multidisciplinair cultuurhuis te kunnen blijven nastreven. Het Paleis voor Schone Kunsten biedt tevens de mogelijkheid om een deel van een eigendom na te laten of een schenking te doen die het culturele project voor toekomstige generaties zal bestendigen.

3. Institutional Relations

In 2021 heeft het departement zich toegelegd op de communicatie met de autoriteiten in België, in Europa en op internationaal niveau om zijn belangrijkste taken te vervullen:

✓ De bestaande overheidssubsidies in stand houden en de artistieke diensten helpen nieuwe data te vinden voor de (eerder) uitgestelde evenementen of deze evenementen om te zetten in online versies zodat de geplande projecten, begroot voor 2020 of 2021, kunnen worden gerealiseerd.

✓ Extra overheidssteun zoeken om enerzijds de verliezen en de extra kosten ten gevolge van de coronacrisis te dekken en anderzijds toekomstige artistieke projecten en opportuniteiten voor kunstenaars en cultuurwerkers te ontwikkelen.

✓ Kunst en cultuur ondersteunen en Bozar positioneren in het debat over de rol van kunst en cultuur in de (post)coronasamenleving en over de kwestie van het financiële kader dat is ontwikkeld ter ondersteuning van organisaties en instellingen van kunstenaars en cultuurwerkers die werden getroffen door de coronacrisis.

✓ De contacten met de verschillende autoriteiten intensiveren na de dakbrand van 18 januari 2021 om hen bewust te maken van de schade en de gevolgen van de brand voor de werking van Bozar op lange termijn. Naast de algemene geldinzamelingsactie werd de autoriteiten ook gevraagd om extra middelen beschikbaar te stellen voor de herstellingswerken.

Tijdens het tweede jaar van de coronacrisis bleef Bozar zijn verantwoordelijkheid opnemen om duurzame maatregelen te verkrijgen voor de hele culturele sector in België en Europa. Op Belgisch niveau blijft Bozar een actieve rol spelen in netwerken zoals oKo (Overleg Kunstenorganisaties) en BKO-RAB (Brussels Kunstenoverleg – Réseau des Arts à Bruxelles) en is het lid geweest van de adviesgroep voor het actieplan na corona onder leiding van Visit Brussels.

Op Europees niveau hebben we de acties van verschillende Europese netwerken ondersteund en gedeeld met de Belgische autoriteiten en met ons netwerk van partners zoals EUNIC, Culture Action Europe, ECHO enz. We hebben ook specifiek de campagne 2% van Culture Action Europe gesteund en gepromoot, waarin werd opgeroepen om 2% van het Europese herstelplan aan cultuur te besteden.

Daarnaast hebben we ook de oproep van Culture Action Europe voor een herstelbegroting voor culturele organisaties ondersteund en verspreid.

Voorzitterschappen

In 2021 waren Portugal (eerste helft) en Slovenië (tweede helft) de twee lidstaten die het voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie bekleedden. Het departement Institutional Relations heeft de financiering van hun culturele programma's helpen ontwikkelen door de afgelopen twee jaar te bemiddelen tussen de financiële, politieke en artistieke autoriteiten van elk van de gastlanden en de artistieke directeurs van Bozar. De gezondheidscrisis heeft echter ernstige gevolgen gehad voor het Portugese programma, waardoor alle geplande evenementen moesten worden geannuleerd. In samenwerking met de Gulbenkian Foundation moest het Portugese programma, met een sterk feministische inslag, een thematische tentoonstelling over vrouwelijke Portugese kunstenaars, verscheidene concerten en voorstellingen, en een filmretrospectieve omvatten. Geen van deze evenementen heeft dus plaatsgevonden. Het programma van het Sloveense voorzitterschap kon op een flexibelere manier worden aangeboden, in samenwerking met verschillende Sloveense nationale instellingen (bilaterale ambassade, permanente vertegenwoordiging bij de EU, ministerie van Buitenlandse Zaken, Book Institute enz.). Het galaconcert met Bernarda en Marcos Fink werd gevolgd door een literaire ontmoeting waarbij de Sloveense schrijver Drago Jančar en zijn Belgische tegenhanger Stefan Hertmans het podium deelden. Deze evenementen werden aangevuld met twee grootschalige initiatieven op het raakvlak tussen kunst en technologie: het symposium *The Future of Living*, waaraan niet alleen het Sloveense voorzitterschap, maar ook vele Europese partners (Kersnikova Institute, EU AI Lab, leden van het EUNIC-netwerk) deelnamen. En de tentoonstelling *STARTS Prize* (Science, Technology and the Arts), waarvan Bozar de derde editie organiseerde dankzij financiering van het DG Connect (Europese Commissie) met lokale (Snowball) en internationale (Kapelica Gallery, Slovenië) partners.

Tot slot zijn de voorbereidingen en de uitwisselingen met de vertegenwoordigers van Frankrijk en Tsjechië voortgezet met het oog op een goede culturele samenwerking voor de voorzitterschappen van 2022.

Projecten van de EU

In 2021 beheerde het departement Institutional Relations 11 projecten die door verschillende financieringsbronnen van de Europese Unie werden gesteund. *Alexandria: (Re)activating Common Urban Imaginaries*, *Halaqat*, *HerMap*, *Culture@Work*, *LEILA* en *MOST* richten zich elk op de artistieke rijkdom en de uitwisseling met welomschreven regio's, van Sub-Saharaans Afrika en Oost-Europa tot de Arabische wereld en Iran. *Studiosopia* en *STARTS* houden zich bezig met de kruisbestuiving tussen kunst, technologie en wetenschap. *Smashing Wor(l)ds* verkent nieuw gebruik van woorden om het geweld dat inherent is aan taal uit te bannen, terwijl *Arts & Well-Being* het potentieel van de kunst onderzoekt om het welzijn van individuen en gemeenschappen te verbeteren. Tot slot vierde het muziekfestival Big Bang, dat kinderen innovatieve en inclusieve manieren biedt om muziek te ontdekken, zijn 25-jarig jubileum.

Het scala van activiteiten dat door deze projecten wordt gegenereerd, is echter niet gespaard gebleven door de pandemie en de daarmee samenhangende maatregelen. In de mate van het mogelijke en in nauwe samenwerking met de verschillende partners konden voor elk project echter interessante digitale alternatieven worden voorgesteld. Zo werd de laatste *Culture@Work*-tentoonstelling in het voorjaar vervangen door een ambitieus digitaal showcaseprogramma dat de diversiteit van culturele praktijken in 15 Afrikaanse landen belichtte via onder meer een filmprogramma. In december werden de rondetafelconferenties met 25 culturele deskundigen uit Europa en de Arabische wereld in het kader van *Halaqat*, waarin de uitdagingen werden belicht en nieuwe vormen van samenwerking werden voorgesteld om de samenwerking tussen de twee regio's te verdiepen, opnieuw online gehouden.

Gelukkig werden niet alle activiteiten getroffen en kon een deel volgens plan doorgaan, zij het met enkele aanpassingen in verband met de gezondheidsvoorschriften. Zo hebben bijvoorbeeld de kunstenaarsresidenties voor de projecten *Studiosopia* en *Halaqat* plaatsgevonden. En ook de jaarlijkse *STARTS*-tentoonstelling werd in december gehouden, ondanks enige vertraging door de verplaatsing ervan. Het *See Festival*, dat de culturele rijkdom van Zuidoost-Europa aan de bezoekers presenteerde, vond eveneens in december plaats, onder meer dankzij de steun van het *MOST*-project.

Samenvattend kunnen we stellen dat we er ondanks

de gezondheidscrisis in geslaagd zijn om aanzienlijke en duurzame steun te blijven verlenen aan Belgische en buitenlandse kunstenaars via Europese projecten. In de loop van 2021 boden ze niet minder dan 1.500 kunstenaars, curatoren, ontwerpers, architecten en wetenschappers de gelegenheid om te creëren, uit te wisselen en de dialoog aan te gaan met het publiek. Deze projecten, die werden ontwikkeld en beheerd in nauwe samenwerking met 80 Europese en niet-Europese partners, hebben meer dan 200.000 mensen in België en in het buitenland bereikt.

4. Production

2021 wordt gekenmerkt door een toenemende digitalisering van producties en installaties op het gebied van de podiumtechniek. De informatisering van instrumenten en modellen van technische installaties heeft (gesubsidieerde) investeringen en tal van opleidingen gevegd. Het departement heeft zich georganiseerd om gebruik te maken van het momentum dat ontstond door de opeenvolgende lockdowns. Ze maakten de sprong naar de 21e eeuw op het gebied van techniciteit en professionalisering van het technische aanbod in de zalen.

Modernisering van het materiaal

De uitrusting van de zaal Henry Le Bœuf wordt gerenoveerd en gemoderniseerd. De modernisering van de infrastructuur, die in 2020 van start is gegaan met de dimmers, werd voortgezet met de nadruk op de hijssystemen. We hebben ook bijzondere aandacht besteed aan het stroomverbruik van de verlichtingselementen en we hebben oude energieverlindende spots vervangen. Door de dramatische brand van 18 januari moesten verschillende elektronische componenten in de schakelborden worden vervangen om de goede werking ervan te garanderen.

Het Paleis voor Schone Kunsten zal bovendien worden uitgerust met een hoogwaardig akoestisch systeem voor de zaal Henry Le Bœuf, een line array. Dit zal zorgen voor versterkt geluid van hoge kwaliteit voor alle bezoekers van de zaal (concerten, debatten, bedrijfsevenementen, dans, enz.). Deze extra dienst kan ook aan externe klanten worden aangeboden in het kader van zaalverhuur en kan een extra afschrijving genereren. De overheidsopdracht, die wordt geraamd op 400.000 euro en wordt gefinancierd door de Regie der Gebouwen, zal in het eerste kwartaal van 2022 worden gepubliceerd.

Er is ook een reeks investeringen gedaan in het kader van de digitalisering van de activiteiten. De financiering in het kader van het plan voor herstel en veerkracht is een kans voor Bozar om de sprong naar de 21e eeuw te maken en nieuwe modellen voor activiteiten en communicatie met zijn publiek te ontwikkelen. Ze legt ons ook een reeks doelstellingen op met betrekking tot de vernieuwing en de modernisering van de technische uitrusting.

Om de stap te zetten naar de digitalisering van de activiteiten, moesten we eerst leren en onszelf

uitrusten. Dankzij een zeer goede samenwerking met de dienst Finance en Human Resources hebben we een aantal aankopen kunnen doen (uniformering van het digitale communicatiekanaal tussen de verschillende apparaten in de verschillende zalen, software voor meersporenopname, gerobotiseerde verlichtingsapparatuur, digitale camera van de nieuwste generatie, ledbeamer enz.).

Opleidingen

De nadruk werd gelegd op de opleiding. Zodra de uitrusting was gemoderniseerd, was het uiteraard noodzakelijk om ze efficiënt te leren gebruiken. De opleidingen in 2021 voor de medewerkers van de dienst Production hadden hoofdzakelijk betrekking op de digitalisering van de instrumenten, maar ook op de kantoorautomatisering en de organisatie en de communicatie.

Conclusie en vooruitblik 2022

Sinds 2017 is Bozar bezig met de modernisering en de renovatie van zijn uitrusting. Dit momentum werd versterkt door de financiering die Bozar heeft gekregen van de Regie der Gebouwen en door de middelen die in het kader van het plan voor herstel en veerkracht zijn toegekend. Tal van projecten werden al uitgevoerd of worden momenteel opgestart. Het gaat om de vervanging van verouderd materiaal (dimmers en hijssystemen zaal Henry Le Bœuf, onderhoudscontract, vervanging van verlichting door ledverlichting, informatisering van uitzendapparatuur enz.). Het gaat om elementen die niet zichtbaar zijn, maar die essentieel zijn voor de kwaliteit die we het publiek en de kunstenaars willen bieden. Deze doelstelling zal in 2022 verder worden versterkt zodat in 2023 een uitmuntend niveau wordt bereikt.

2022 zal ook een gelegenheid zijn om te consolideren wat we in 2020 en 2021 hebben geleerd op het gebied van audiovisuele opnames. Het belangrijkste project voor 2022 is de aankoop van de line array voor de zaal Henry Le Bœuf, gefinancierd door de Regie der Gebouwen.

Wat het kader en de werking van de dienst betreft, zullen we aandacht moeten besteden aan de complexiteit van de producties en het aantal producties. De bijdrage van freelancers om pieken in

de activiteit op te vangen is in de huidige configuratie namelijk nog steeds van essentieel belang. De gevolgen van de coronapandemie op dit specifieke niveau zijn al zichtbaar (hogere freelancekosten en minder medewerkers) en zouden nog kunnen worden versterkt door nieuwe maatregelen. Bovendien maken de modernisering en de informatisering van de instrumenten de zalen van het Paleis voor Schone Kunsten steeds minder gebruiksvriendelijk voor externe bedrijven of freelancers (zaalspecifieke techniek, netwerk enz.). Daarnaast vereist de aankoop van de line array speciale vaardigheden voor onze geluidstechnici. De opleiding van de medewerkers zal dan ook een prioriteit zijn om onze uitrusting correct te kunnen gebruiken en nieuwe vaardigheden te ontwikkelen. We zullen ook moeten werken aan de infrastructuur zodat we de hoeveelheid nieuw materiaal die in 2020, 2021 en 2022 wordt aangekocht, kunnen beheren en opslaan.

In 2019 is het productieteam begonnen met het verhogen van de kwaliteit van zijn diensten en de vaardigheden van zijn teams. Het streeft ernaar materiaal van de nieuwste generatie ter beschikking te stellen, een efficiënt en professioneel gebruik te garanderen, en het niveau van de dienstverlening aan de kunstenaars te verhogen. Deze doelstellingen zullen in 2022 verder worden nagestreefd.

5. Planning & Ticketing

De rol van de dienst planning bestaat erin de planning te beheren van alle activiteiten die in het Paleis voor Schone Kunsten gepland zijn, teneinde een optimale cohabitatie te verzekeren. De afdeling planning zorgt ook voor de productie van activiteiten die door de afdelingen Partnerships & Philanthropy, Institutional Relations en door externe partners worden georganiseerd.

Met activiteiten bedoelen wij zowel openbare als niet-openbare activiteiten. De publieksactiviteiten waren workshops, concerten, kinderconcerten, schoolconcerten, conferenties, persconferenties, opnames, tentoonstellingen, installaties, inleidingen, lezingen, tentoonstellingsavonden, voorstellingen, academische sessies, filmvertoningen, vernissages, rondleidingen en cateringactiviteiten volgens de mogelijkheden die de Covid-gezondheidsprotocollen boden.

Niet-openbare activiteiten waren onder meer piano tuning, back office-catering, artiesten back-stages, op- en afbouw, repetities, onderhoud van het gebouw en technische bezoeken.

Het aantal door Bozar georganiseerde openbare activiteiten bedroeg in 2021 1.391 (een daling met 36,97% ten opzichte van 2020). Onder 'openbare' activiteiten verstaan wij evenementen met publiek (d.w.z. met receptiepersoneel) en geregistreerde activiteiten.

De tentoonstellingen representeren een groot deel van deze evenementen, aangezien één tentoonstellingsdag overeenkomt met één activiteit. Ook omdat de tentoonstellingen meer open mochten zijn dan de theaters.

De verdeling ziet er als volgt uit:

Bozar Artistic Development / Agora	8
Bozar Artistic Development / Dans & Theater	7
Bozar Artistic Development / Lab	124
Bozar Artistic Development / Literatuur	9
Bozar Artistic Development / Multidisciplinary project	85
Bozar Audience Engagement	12
Bozar Cinema	67
Bozar Expositions	733
Bozar Expositions / Architecture	52
Bozar Institutional Relations	1
Bozar Music Classic	56
Bozar Music Early	13
Bozar Music Electro	15
Bozar Music Jazz	17
Bozar Music World	26
Bozar Partnerships & Philanthropy / Corporate Development	120
Bozar Partnerships & Philanthropy / Foundations	5
Bozar Partnerships & Philanthropy / Membership	6
Bozar Press	35
Totaal	1391

Het aantal door externe partners georganiseerde openbare activiteiten bedroeg in 2021 168 (een daling met 39,57% ten opzichte van 2020). Onder de door derden georganiseerde activiteiten waren er 23 concerten/opnames van het Belgian National Orchestra, 4 concerten van de Munt en de uitzending van de finale van de Koningin Elisabethwedstrijd.

Als we de niet-openbare activiteiten meerekenen, tellen we in 2021 in totaal 4.191 activiteiten.

Er wordt opgemerkt dat in oktober 2021 de back office van de dienst ticketverkoop van het Paleis voor Schone Kunsten is ondergebracht bij de dienst planning, die nu Planning & Ticketing heet. Het back office-team telt zeven medewerkers. Hun rol bestaat erin de ticketingaspecten van door Bozar en door externe partners georganiseerde openbare activiteiten te creëren en te beheren. Het beheert ook de reservering en planning van rondleidingen en groepsreserveringen.

In 2021 werden de werkzaamheden van de back office sterk getroffen door de gedeeltelijke sluiting van de zalen en de aanpassing omwille van de Covid-19-maatregelen met betrekking tot de toegestane capaciteit van zowel de tentoonstellingen als de concertzalen.

In december is het back office-team begonnen met de voorbereidingen van de migratie naar Secutix, de nieuwe ticketing-software die vanaf juni 2022 operationeel zal zijn.

6. Maintenance, Cleaning & Stock

Ook het departement Maintenance, Cleaning & Stock heeft niet stilgezeten in 2021. Hieronder een overzicht van hun projecten. Daarnaast staan ze in voor het voortdurende onderhoud van de installaties binnen al deze vakgebieden.

- ✓ Ontmanteling en volledig onderhoud van de sanitaire voorzieningen;
- ✓ Vervanging van de toiletten in het Paleis voor Schone Kunsten.

Elektriciteit:

- ✓ Vestibule, Installatie en vervanging van verlichting met ledstrips;
- ✓ Henry Le Bœufzaal, installatie en vervanging van de verlichting door ledstrips;
- ✓ Ontvangstsalon, installatie van nieuwe ledverlichting en digitale bediening;
- ✓ Elektrische kasten en panelen, markeren en benoemen van alle stroomkringen.

Schilderwerk:

- ✓ Hortahal, voortzetting van de restauratie van de plafonds fase 2 van 3, het centrale plafond en de rechtervleugel;
- ✓ Vestibule, schilderen van de hele ruimte, inclusief het plafond;
- ✓ Conferentietrap, volledige opknappbeurt en schilderen;
- ✓ Administratiekantoren, opknappen van lokalen tijdens verschillende verhuizingen.

Timmerwerk :

- ✓ Podcast, bouw van een podcast-studio;
- ✓ Henry Le Bœufzaal, bouw van een extra proscenium om te voldoen aan de normen rond Covid;
- ✓ Terarken, bouw van een nieuwe controlekamer in Terarken 1.

Loodgieterij:

Schoonmaak en onderhoud:

- ✓ Dagelijkse schoonmaak volgens de verschillende zaalbezettingen en evenementen.
- ✓ Grote opruimactie: vullen containers en opruimen van de archiefkelder.
- ✓ Injectie-extractie van alle zetels en muzikantenstoelen in de Henry Le Bœufzaal, van de witte akoestische gordijnen in de Hortahal, en van de kantoorzetels in de administratieve blok van de Ravenstein Galerij.
- ✓ Kristallisatie van de granito- en marmeren vloeren in de wandelgangen van de Henry Le Bœufzaal.
- ✓ Strippen en emulsies aanbrengen op de linoleumvloeren in de kantoren van de Ravenstein Galerij.
- ✓ Schuren en behandelen met oliën van de parketvloer in Terarken 1.
- ✓ Schuren, vloeibare boenwas aanbrengen en opboenen van de parketvloeren in het tentoonstellingscircuit Ravenstein.
- ✓ Parketvernieuwing in Foyer 3 en 4 na de brandschade.

Brand van 18 januari 2021

De belangrijkste gebeurtenis van het jaar was de brand die op 18 januari 2021 uitbrak op het dak van het Paleis voor Schone Kunsten. De brand werd om 15u57 ontdekt in een technische cabine op het dak bij de Koningsstraat. Vijf minuten later werd rook ontdekt en de brandweer kwam om 16u12 ter plaatse. Ondanks het snelle optreden van de brandweer breidde het vuur zich snel uit langs de goten van een deel van het tentoonstellingscircuit en de Henry Le Bœufzaal, tot het een tweede technische ruimte in de buurt van de Ravensteinstraat in de as legde. Na twee uur vechten was het vuur bedwongen en konden het gebouw en de concertzaal van de vlammen worden gered. Het vuur was pas na 5 uur ingrijpen volledig onder controle.

De schade die 's avonds en de dag na de brand werd vastgesteld, was aanzienlijk.

De twee technische cabines met de pulsie-eenheden van het circuit Koningsstraat en de afzuiging van de Henry Le Bœufzaal werden door de vlammen verwoest.

De daken van de zalen IM – I4 – IT1 – IT2 – T1 – T2 – T3 en T4 werden gedeeltelijk vernield, evenals een deel van het dak van de Henry Le Bœufzaal. Het bluswater veroorzaakte grote schade aan het gehele zuidelijke deel van het Paleis voor Schone Kunsten (de uitgebrande zalen, de Henry Le Bœufzaal, de wandelgangen en het orgel, de foyers, de Cinematek, enz.) De eerste tekenen van schade waren vallende plafonds, gezwollen parketvloeren, onder water gelopen stoelen in de concertzaal, vervormde akoestische deuren, door water aangetaste elektronische apparatuur en natuurlijk het orgel dat volledig onder water stond.

De dag na de brand hebben de verzekeringsexperts het gebouw volledig geïnspecteerd en het Paleis voor Schone Kunsten toestemming gegeven om onverwijld drie conserveringsmaatregelen te nemen: de bouw van een tijdelijk dak om de waterdichtheid van het gebouw te garanderen, de verwijdering van het orgel en de installatie van ontvochtigingsapparaten. Een interne werkgroep, voorgezeten door de heer Albert Wastiaux, werd opgericht om toe te zien op het effect van deze

werkzaamheden om het gebouw veilig te maken. Deze werkgroep was ook bedoeld om een kader te bieden voor de heropening van Bozar voor het publiek en artiesten.

Na een controle van de techniek (elektriciteit) en veiligheidsvoorzieningen (branddetectie – noodverlichting – CCTV) bleek het mogelijk het noordelijk deel van het gebouw snel voor het publiek toegankelijk te maken onder normale veiligheidsomstandigheden.

Na technisch herstel werd de Henry Le Bœufzaal 100 dagen na de brand weer beschikbaar gesteld voor artistieke activiteiten. De betrokken daken vormen een duidelijk afgebakend project en vertegenwoordigen een belangrijke bouwplaats. Na een eerste diagnostische fase werd aan de architecten en ingenieurs opdracht gegeven studies uit te voeren met het oog op de opstelling van een constructiedossier voor de heropbouw van de daken en de onderliggende tentoonstellingsruimten. De Regie der Gebouwen – die bouwheer zal zijn –, onze makelaar en de deskundigen van de verzekeringsmaatschappij werden bij de uitwerking van deze projecten betrokken. Op 28 mei 2021 heeft de Ministerraad een voorafgaand besluit goedgekeurd waarbij het Paleis voor Schone Kunsten wordt gemachtigd de spoedprocedure toe te passen voor de gunning van de opdracht voor de wederopbouw van de daken en de tentoonstellingszalen. Dankzij deze procedure kon Bozar, zodra de voorbereidende studies waren afgerond, onderhandelingen aanknopen met de onderneming Denys (die in 2009 de renovatie van deze ruimte heeft uitgevoerd) met het oog op een snelle uitvoering van de werkzaamheden. Het contract is op 9 december 2021 gegund en de werkzaamheden moeten in januari 2022 van start gaan.

In de Henry Le Bœufzaal en de foyer zijn en moeten nog vele andere kleinere werkzaamheden worden gepland (plafondwerkzaamheden, herstel van parketvloeren, vervanging van enkele deuren, bedrading en vervanging van elektronische apparatuur, enz.). De werkzaamheden in deze gebieden zullen zonder spoedprocedure openbaar worden aanbesteed. De uitvoering van de werkzaamheden zal zodanig worden gepland dat

de artistieke infrastructuur beschikbaar zal blijven. De wederopbouw van het orgel zal veel tijd in beslag nemen; het is een nauwgezet en ambachtelijk werk dat bovendien vereist dat de Henry Le Boëufzaal gedurende lange perioden beschikbaar is voor de montage, het stemmen en het intoneren. De diagnose van de toestand van het orgel werd uitgevoerd door een team van twee orgelbouwers. Er werd een werkgroep opgericht onder voorzitterschap van de heer Bernard Focroulle. Zij is verantwoordelijk voor het opstellen van de specificaties en het toezicht op de werkzaamheden.

Voor de reconstructie van het orgel zal een openbare aanbesteding worden uitgeschreven.

Bozar is verzekerd tegen brand en de polis (P&V en Ethias) zal alle werkzaamheden dekken die nodig zijn om het gebouw in zijn oorspronkelijke staat te herstellen, met inbegrip van de aanpassingen die nodig zijn om aan de normen te voldoen of de aanvullende veiligheidsmaatregelen die door de verzekeraars worden verlangd.

Elke andere wijziging aan de installaties wordt niet door de verzekeraars gedekt. Het samenwerkingsprotocol met de Regie der Gebouwen voor de wederopbouw bepaalt dat de Regie de bedragen zal financieren die eventueel niet door de verzekering worden gedekt.

Ondanks de overbelasting van het werk als gevolg van de nasleep van deze brand en de moeilijkheden in verband met Covid, is de afdeling Investments doorgeslagen met de uitvoering en bestudering van andere restauratie-, veiligheids- en technische projecten:

Platte daken en dakappartementen

De uitvoering van dit project werd in de loop van 2021 afgerond en de platte daken werden bij het begin van het artistieke seizoen 2021-2022 toegankelijk gemaakt voor het publiek door de organisatie van een bar op het dak van de Ravensteinstraat. Momenteel wordt de laatste hand gelegd aan het appartement, werkzaamheden die opnieuw vertraging hebben opgelopen door moeilijkheden bij de levering van apparatuur in verband met de coronapandemie.

Koninklijk Salon

De erfgoedrestauratie van het Koninklijk Salon werd in 2021 uitgevoerd en de werkzaamheden werden in december 2021 opgeleverd. Sommige technische elementen zullen in 2022 worden afgerond wegens moeilijkheden bij de levering van apparatuur als gevolg van de coronapandemie. De nieuwe goederenlift, die de cateraars die in het Koninklijk Salon werken in staat zal stellen hun leveringen te doen zonder het Salon te doorkruisen – en dus zonder het risico van verdere accidentele schade – zal in 2022 geïnstalleerd worden.

Monumentale deuren

De monumentale deuren aan de hoofdingang van het Paleis voor Schone Kunsten zijn sinds hun installatie in 1928 nooit gerestaureerd geweest. Hoewel prachtig gemaakt en uitgebalanceerd, zijn twee van de zes deuren niet meer functioneel en worden de andere deuren ook steeds meer aangetast door de tand des tijds. De restauratie van deze deuren was dringend nodig en dankzij financiering van de Regie der Gebouwen is dit restauratieproject in 2021 gestart en zal het in 2022 worden voltooid.

In het kader van dit project zullen ook de originele deuren van de ingang van de Koningsstraat 10, die op wonderbaarlijke wijze bewaard zijn gebleven en in een opslagplaats van de gemeente Sint-Gillis werden ontdekt, met respect worden gerestaureerd en in 2022 weer op hun oorspronkelijke plaats worden teruggebracht.

Back office Foyer 5

Om de cateraars die de grote recepties in de Hortahal organiseren, in staat te stellen in alle veiligheid te werken, is in Foyer 5 een aangepaste back office ingericht die aan de normen voldoet en het mogelijk maakt recepties te organiseren onder de best mogelijke veiligheids- en hygiëneomstandigheden.

Bij deze gelegenheid is ook het sanitaire blok van de PBM op dit niveau gemoderniseerd.

Studies

Verschillende studies zijn aan de gang om de realisatie van verschillende toekomstige projecten te verzekeren. Enkele voorbeelden:

- ✓ Een nieuwe repetitiezaal voor het Belgian National Orchestra: de studies die samen met het Britse bureau DRDH (dat onlangs werd bekroond voor de renovatie van de Bijlokezaal in Gent) werden uitgevoerd, zullen in 2022 leiden tot een afwerkingsproject binnen de ruwbouw van het gebouw dat door Generali werd opgetrokken en waarin het orkest is gehuisvest, op een steenworp van het Paleis voor Schone Kunsten.
- ✓ Het verlichtingsproject voor de Henry Le Bœufzaal: dit project, dat al verscheidene jaren aan de gang is en in verschillende fasen is verdeeld die moeten worden uitgevoerd naar gelang van de beschikbaarheid van de zaal, zou tijdens de zomersluiting van 2023 moeten zijn voltooid. De huidige fasen zijn de beveiliging van de *lanterneau* van de zaal en de elektrische werkzaamheden ter voorbereiding van de installatie van de verlichtingsstructuren.
- ✓ Administratieve vleugel: er is een voorstudie aan de gang voor de renovatie van deze vleugel van het gebouw, die sinds 1928 nooit is gerenoveerd.
- ✓ Musée du Chat: in 2021 is het geweest overgegaan tot de afbraak van het gebouw uit 1930 dat de plaats inneemt van het toekomstige Musée du Chat. In dit nieuwe gebouw zal het Paleis voor Schone Kunsten beschikken over een grote opslagruimte op de verdiepingen -4 en -5. Er vindt regelmatig coördinatie plaats met de projecteigenaar en de details zullen in studies worden vastgesteld van de doorbraak die tussen het Paleis voor Schone Kunsten en de geplande opslagruimte moet worden gemaakt.

- ✓ Kamermuziekzaal en Studio: de in de jaren tachtig gerenoveerde M- en Studio-zalen zijn verouderd en ongeschikt voor de huidige technische en artistieke behoeften. Na een openbare aanbesteding werd de studie van het renovatieproject toevertrouwd aan het Atelier d'architecture Pierre Hebbelinck en zijn team dat gespecialiseerd is in scenografie, akoestiek en speciale technieken. Het project beoogt de modernisering van de zalen en, wat de Kamermuziekzaal betreft, het benadrukken van de zeldzame elementen van de oorspronkelijke architectuur van Victor Horta die vandaag onzichtbaar zijn geworden door het in de zaal geïnstalleerde decor.

Het project wordt gefinancierd door Beliris.

8. ICT & Digital

Voor de afdeling ICT & Digital bestond het jaar 2021 voornamelijk uit het voorstellen van verschillende maatregelen in het kader van het Europese herstel- en veerkrachtplan en het vertalen van dit plan in cijfers en voorstellen voor concrete acties die vervolgens door alle teams van het Paleis voor Schone Kunsten konden worden uitgevoerd, of het nu om artistieke, productie-, marketing- & communicatie-, financiële of puur technische IT-teams ging. Aangezien het herstel- en veerkrachtplan voor het Paleis door de federale en Europese toezichthoudende autoriteiten is aanvaard, moest ook op zeer korte termijn een begin worden gemaakt met de uitvoering ervan overeenkomstig de vastgestelde doelstellingen (mijlpalen), waaronder met name in 2021 de start van een strategische digitale studie waarin aspecten van zowel artistieke formats als aspecten in verband met middelen worden geïntegreerd. Tegelijkertijd moesten wij zowel interne als externe productieteams ondersteunen en opleiden, zodat zij ons audiovisuele productiebeheersysteem leerden beheersen en konden inspelen op het aspect cyberveiligheid dat in het kader van de strategische digitale studie werd uitgevoerd. Dit verslag over cyberveiligheid stelt de dienst in staat de maatregelen te bestuderen en te specificeren die in de toekomst moeten worden genomen, zowel op het gebied van hardware- en software-infrastructuur als op het gebied van procedures, beleid en opleiding ter ondersteuning van ons personeel.

De afdeling ICT & Digital heeft zich ook toegelegd op het vinden van een nieuw ticketingsysteem ter vervanging van het bestaande systeem, waarvan het contract eind juli 2022 afloopt. Deze inspanning om een volledige ticketing-oplossing te vinden was des te belangrijker omdat deze software een centrale en strategische plaats inneemt in de IT- en communicatiearchitectuur van het Paleis voor Schone Kunsten en de omschakeling naar de nieuwe oplossing gepaard gaat met belangrijke veranderingen in de CRM-, website-, e-mail- en boekhoudsoftware die door het Paleis voor Schone Kunsten worden gebruikt.

Om onze klanten beter te kunnen opvolgen, heeft de afdeling ICT & Digital ook de laatste hand gelegd aan het bestek voor Marketing Automation, dat in 2022 zal worden gelanceerd en een onderdeel 'Big Data' zal omvatten, alsook aan de opleiding waarin het Europees herstelplan voorziet.

Daarnaast heeft de afdeling ICT & Digital het bestek opgesteld en aanbesteed voor de aankoop van software om de afdeling Tentoonstellingen te ondersteunen bij alle processen die bij de totstandbrenging van een tentoonstelling komen kijken, vanaf het genereren van het idee tot de voltooiing van de elementen die de tentoonstelling kenmerken, met inbegrip van het toezicht op de verzekering van de tentoongestelde werken, het vervoer ervan en als documentaire databank.

Ten slotte werken de leden van het ICT & Digital team elke dag hard om alle medewerkers van het Paleis te ondersteunen, niet alleen op het gebied van hardware (computers, vaste en mobiele telefonie), diensten (WiFi- en netwerktoegang, servers, Office365 Suite, CRM, kwalitatieve monitoring van databases, e-mailing, enz.), maar ook op het gebied van opleiding, best practices in de software die bij Bozar wordt gebruikt en de nodige technologische waakzaamheid in een voortdurend veranderende wereld.

9. Algemeen Bestuur & juridische organisatie

De naamloze vennootschap «Paleis voor Schone Kunsten» werd opgericht bij wet van 7 mei 1999 en is in deze vorm actief sinds 1 januari 2002. Voordien werd het gebouw beheerd door een vereniging zonder winstoogmerk en vervolgens door een parastatale instelling van het type B.

Deze speciale status is in het leven geroepen om de uitvoering van een multidisciplinair cultuurbeleid mogelijk te maken en meer autonomie te verlenen. De NV erfde ook een tweede hoofdopdracht: het beheer van het gebouw waarvan zij vruchtgebruiker werd, terwijl de Regie der Gebouwen blote eigenaar bleef.

Het referentiedocument is het beheerscontract dat is gesloten tussen de Belgische federale staat, de referentieaandeelhouder, en het overheidsbedrijf.

Het maatschappelijk kapitaal van het Paleis voor Schone Kunsten (PSK) bedraagt € 28.000.000, vertegenwoordigd door 25.939 aandelen op naam, zonder aanduiding van nominale waarde, waarvan 17.500 aandelen toebehoren aan de federale staat, d.w.z. 67% van de aandelen, en 8.439 aan de FPIM, d.w.z. 33% van de aandelen.

De algemeen directeur is belast voor het dagelijks beheer van de vennootschap. Hij wordt benoemd door een in Ministerraad overlegd koninklijk besluit.

De financieel directeur wordt benoemd door een koninklijk besluit zoals de algemeen directeur en is verantwoordelijk ten opzichte van de raad van bestuur voor het financieel evenwicht en voor het dagelijks financieel bestuur.

De algemeen directeur en de financieel directeur zijn ex officio leden van het Directiecomité.

Het mandaat van Paul Dujardin als directeur-generaal van het Paleis voor Schone Kunsten is op 31 december 2019 afgelopen.

Tijdens zijn zitting van 5 februari 2021 heeft de Raad

van Bestuur besloten een einde te maken aan de opdracht die aan Paul Dujardin was toevertrouwd als directeur-generaal ad interim sinds het verstrijken van zijn mandaat. Het ontslaat hem ook van zijn verantwoordelijkheden binnen het Directiecomité.

Christine Perpette is bij koninklijk besluit van 24 december 2020 benoemd tot financieel directeur, met ingang van 1 januari 2021

Bijgevolg is de samenstelling van het Directiecomité als volgt geworden: Albert Wastiaux-COO, Christine Perpette-CFO, Sophie Lauwers Director Exhibitions en Ignace De Breuck-HR Director, die als nieuw lid van het comité werd aangesteld.

Dezelfde Raad heeft het dagelijks bestuur van de instelling gedelegeerd aan het Directiecomité onder voorzitterschap van A. Wastiaux, totdat de nieuwe algemeen directeur in functie treedt. De vennootschap wordt geldig vertegenwoordigd door twee leden van het Comité die gezamenlijk optreden.

Bij een in ministerraad overlegd koninklijk besluit van 24 oktober 2021, beraadslaagd wordt Sophie Lauwers de nieuwe directeur-generaal van het Paleis voor Schone Kunsten. Haar ambtstermijn van zes jaar gaat in op 1 november 2021.

De Raad van Bestuur bestaat uit twaalf leden die bij een in ministerraad overlegd koninklijk besluit worden benoemd, samengesteld uit een gelijke aantal Nederlandstalige en Franstalige leden. Aangezien de regering op dat ogenblik in lopende zaken was, werd de ambtstermijn van de zes leden wier ambtstermijn op 31 december 2010 afliep, verlengd overeenkomstig het beginsel van continuïteit van de overheidsdienst. Dit beginsel wordt op dezelfde wijze toegepast voor de vijf andere bestuurders wier mandaat op 31 december 2013 verstrijkt. Eén bestuurder heeft in 2013 ontslag genomen. In 2014 zijn twee leden van de Raad van Bestuur overleden. Vanaf 21 december 2018 was de federale overheid in lopende zaken. Op 1 oktober 2020 is een nieuwe, volwaardige regering

aangetreden. Sophie Wilmès wordt benoemd tot minister van de federale culturele instellingen.

Op basis van een oproep tot kandidatuurstelling zijn bij koninklijk besluit van 7 juni 2021 de twaalf leden van de Raad van Bestuur benoemd voor een termijn van zes jaar die op 1 juni 2021 ingaat. Isabelle Mazzara volgt Etienne Davignon op als voorzitter van de raad van bestuur.

De vorige raad, onder voorzitterschap van Etienne Davignon, is zes keer bijeengekomen

Twee onderwerpen domineerden de debatten:

- ✓ de brand van 18 januari die ernstige schade veroorzaakte aan het gebouw van het Palais voor Schone Kunsten.
- ✓ de gevolgen van de gezondheids crisis voor de activiteit van het PSK (COVID-19)

De financiële punten (Landing 2021 en Begroting 2022) werden sterk beïnvloed door de bovengenoemde onderwerpen en werden ook nauwlettend gevolgd door de Raad, met name

- ✓ gesprekken met de verzekeringsmaatschappij die de brandschade dekt;
- ✓ de gunstige beoordeling van de continuïteit van de onderneming en haar vermogen om haar activiteiten ondanks de gevolgen van de brand voort te zetten;
- ✓ het verzoek om afwijking van het begrotingsevenwicht voor het jaar 2021, dat door de staatssecretaris voor Begroting is aanvaard.

De laatste vergadering, voorgezeten door Etienne Davignon, vond plaats op 31 mei 2021. De voorzitter dankte de leden voor hun inzet voor de zaak van het Paleis voor Schone Kunsten en sprak zijn voldoening uit over het werk dat de afgelopen twintig jaar is verricht, zowel wat betreft de overvloed aan culturele activiteiten als de grondige restauratie van het gebouw.

De nieuwe raad, onder voorzitterschap van Isabelle Mazzara is zes keer bijeengekomen.

De eerste vergadering werd gehouden op 10 juni 2021, amper 10 dagen nadat de nieuw benoemde bestuurders aan hun mandaten waren begonnen.

Het belangrijkste punt is de benoeming van de volgende CEO. Op 8 april 2021 is een oproep tot kandidatuurstellingen gepubliceerd. De minister heeft de Raad gevraagd een advies uit te brengen over de rangschikking van de kandidaten. Een externe consultant, Morgan Philips, staat de Raad van Bestuur hierin bij. Dit punt zal met gesloten deuren worden behandeld.

De Raad benoemt de leden van het Remuneratiecomité en het Auditcomité.

De nieuwe raad zal zich verder buigen over de landing 2021 en de begroting 2022. De financiële situatie vereist dat een verzoek om uitzonderlijke steun bij het bestuur wordt ingediend.

De Raad besprak de gevolgen van een nieuwe circulaire die lineaire besparingen oplegt voor de jaren 2022 tot 2024 en die leidt tot een daling van de federale toewijzing.

Het PBA is niet verplicht een verzoek tot afwijking van het saldo in te dienen, dat gezien het ESR-saldo niet langer gerechtvaardigd is, maar zendt informatie over het tekort van de BGAap aan de Voogdijoverheid..

De Raad keurt in zijn vergadering van 23 november 2021 het budget voor 2022 goed, onder voorbehoud van een enveloppe voor sociaal overleg.

Het Paleis voor Schone Kunsten heeft een positief antwoord gekregen op zijn verzoek om deel te nemen aan het Europees herstelplan, dat de lidstaten de mogelijkheid biedt economische herstelprojecten op te zetten. Voor Bozar vertaalt dit zich in een plan voor de digitalisering van de instelling dat tot 2026 zal duren.

Tot slot kreeg de raad een presentatie van de huidige beheersovereenkomst tussen het PSK en de federale overheid (2016-2019), die is verlengd in afwachting van

de goedkeuring van de nieuwe beheersovereenkomst die met de Voogdij in bespreking is.

Bij koninklijk besluit van 20 juni 2021 zijn Marc Boeykens (vernieuwing) en Damien Van Eyll, die Florence Lepoivre opvolgt, benoemd tot regeringscommissarissen

De nieuwe regeringscommissaris Begroting, Kris Van Cauter, is benoemd bij koninklijk besluit van 24 juni 2021. Hij volgt Rika Denduyver op.

De Algemene Vergadering van 20 april 2021 heeft de rekeningen voor het begrotingsjaar 2020 goedgekeurd.

Hij nam nota van de benoeming van Florence Thys, adviseur van het Rekenhof, tot nieuw lid van het college van commissarissen, ter vervanging van Pierre Rion.

Raad van bestuur

Tot 31 Mei '21	Vanaf 1 Juni '21
Etienne DAVIGNON , voorzitter	Isabelle MAZZARA , voorzitter
Micher PRAET	Els SILVRANTS-BARCLAY, vice-voorzitter
Jean-Pierre de BANDT	Jean EYLENBOSCH
Marleen VAN WAEYENBERGE	Dominique SAVELKOUL
Geertrui WINDELS	Christine CLAUS
Jan CORNILLIE	Jan CORNILLIE
Jean COURTIN	Hilde LAGA
Antoine DRZYMALA	Hakima DARHMOUCH
Henri SIMONS	Zehra SAHIN
Marie-Paule QUIX (consultative stem)	Mohamed OUACHEN
Marc BLANPAIN (consultative stem)	Jos GEYSELS
	Thierry BOUCKAERT

Regeringscommissarissen

Marc BOEYKENS	
Florence LEPOIVRE (tot 14 Juni '21)	Damien VAN EYLL (vanaf 15 Juni '21)
Rika DENDUYVER (tot 8 Juli '21)	Kris VAN CAUTER (vanaf 9 Juli '21)

College van de commissarissen revisoren

Bernard de GRAND'RY , réviseur	
Olivier DECLERCQ, réviseur	
Vital PUT, conseiller à la Cour des comptes	
Pierre RION, conseiller à la cour des comptes (tot 28 Feb.'21)	Florence THYS, conseillère à la cour des comptes (vanaf 1 Maart '21)

Directrice generale

Sophie LAUWERS (vanaf 1 Nov.'21)

Directrice financiere

Christine PERPETTE (vanaf 1 Jan.'21)

Directiecomite

Tot 31 Oct.'21	Vanaf 1 Nov.'21
Albert WASTIAUX, président ai	Sophie LAUWERS, DG
Christine PERPETTE, CFO	Christine PERPETTE, CFO
Sophie LAUWERS, dir. Exhibitions	Albert WASTIAUX, COO
Ignace DE BREUCK, dir. HR	Ignace DE BREUCK, dir. HR
Didier VERBOOMEN, Secretaris-Generaal	Didier VERBOOMEN, Secretaris-Generaal
Jerôme GIERSE, dir. MUSIC	Jerôme GIERSE, dir. MUSIC

10. Juridische ondersteuning

In de loop van 2021 heeft het departement Legal zich gebogen over de gunning van verschillende overheidsopdrachten, waaronder een voor het gebruik van software voor het beheer van tentoonstellingen. Deze aanbesteding loopt momenteel en de software voor het beheer van tentoonstellingen zal naar verwachting in de loop van 2022 worden geïmplementeerd.

Een andere aanbesteding betreft de ontwikkeling van een digitale strategie voor het Paleis voor Schone Kunsten. Het verslag van het bedrijf dat is geselecteerd voor de uitvoering van deze opdracht, wordt in de loop van 2022 verwacht. Dit verslag moet Bozar in staat stellen een kritische, structurele, strategische, rendabele en meerjarige aanpak van de digitalisering binnen de organisatie te ontwikkelen.

In het kader van de uitvoering van deze opdracht heeft het departement Legal gewerkt – en werkt het nog steeds – aan een herwerking van de contracten om zoveel mogelijk gebruiksmogelijkheden van audiovisuele opnames en, meer in het algemeen, van door Bozar geproduceerde media-inhoud te dekken.

Het departement Legal heeft ook de in 2020 aangevatte werkzaamheden voortgezet om de andere artistieke en operationele diensten bij te staan bij het beheer van de contractuele gevolgen van de annulering en het uitstel van een reeks activiteiten als gevolg van de coronapandemie.

Het heeft gezorgd voor het opstellen, het nalezen en het valideren van een reeks nationale en internationale contracten en overeenkomsten die Bozar heeft gesloten met sponsors, partners, kunstenaars en andere medecontractanten.

Het departement Legal, dat de verzekeringsportefeuille beheert, bleef verantwoordelijk voor de aangiften en de opvolging van verschillende schadegevallen, met name als gevolg van het slechte weer van deze zomer. De allriskverzekeringen werden samengevoegd om de dekking te optimaliseren van talrijke investeringen, met name in audiovisueel materiaal, die Bozar in de afgelopen jaren heeft gedaan.

Het heeft de Bozar-teams dagelijks geadviseerd over diverse juridische en strategische kwesties. Het departement Legal was bijvoorbeeld actief betrokken bij de afwerking van de Safeguarding Policy van Bozar.

Naar aanleiding van de goedkeuring van de nieuwe visuele identiteit van Bozar en de lancering van de nieuwe website, heeft het departement Legal gezorgd voor de deponering van het nieuwe beeldmerk (Bozar-logo) en de vernieuwing van het woordmerk Bozar bij de bevoegde instanties op Benelux- en Europees niveau.

In het kader van de toepassing van de wetgeving inzake de bescherming van persoonsgegevens is met het BNO onderhandeld over een protocol inzake de verwerking van persoonsgegevens voor gezamenlijke verwerkingsverantwoordelijken om het uitwisselen van dit soort gegevens, maar ook het opzetten van gezamenlijke reclamecampagnes mogelijk te maken. Er is een procedure uitgewerkt voor de registratie van veiligheidsincidenten.

Om de gevolgen van de brand het hoofd te bieden, werd een wekelijkse vergadering belegd met de Regie der Gebouwen, de verzekeringsmakelaar en het expertisebureau dat was aangesteld om Bozar bij te staan, evenals de operationele diensten van Bozar in het kader van de onderhandelingen met de verzekeringsmaatschappij. Deze vergaderingen zijn met name bedoeld om de uit te voeren herstellingswerken te analyseren en overeenstemming te bereiken over de tenlasteneming van de kosten van deze werken. Het departement Legal speelt een belangrijke rol bij deze vergaderingen omdat het is belast met het verzamelen van de offertes en de facturen met betrekking tot de brand, het doorgeven ervan aan het expertisebureau en het voeren van de nodige besprekingen met het oog op de tenlasteneming ervan door de verzekeringsmaatschappij. Daarnaast heeft het departement samengewerkt met het departement Investments & Security bij de gunning van de overheidsopdracht voor de uitvoering van dringende werken voor de wederopbouw van de acht beschadigde tentoonstellingsruimtes van het zuidelijke circuit. Deze opdracht is in december 2021

gegund en de werken zullen in januari 2022 van start gaan.

In dezelfde geest heeft het departement Legal samengewerkt met de andere operationele diensten voor de voorbereiding van de twee overheidsopdrachten voor de wederopbouw en de restauratie van de foyers en de gangen van de concertzaal Henry Le Bœuf, met inbegrip van de akoestische deuren die waterschade hebben opgelopen, en het orgel. Deze overheidsopdrachten zullen in de loop van 2022 worden uitgeschreven.

Wat het orgel betreft, zijn de planning en het ontwerp van de overheidsopdracht momenteel het onderwerp van besprekingen tussen het Begeleidingscomité dat is opgericht om toezicht te houden op de wederopbouwwerken, en de artistieke en operationele diensten van Bozar, waarvan het departement Legal deel uitmaakt.

Tot slot zorgt het departement Legal voor de opvolging van de gerechtelijke procedure die door de verzekeringsmaatschappij is ingeleid naar aanleiding van de brand en waarin het Paleis voor Schone Kunsten vrijwillig is tussengekomen. In dit stadium is een gerechtelijke expertise aan de gang en het verslag van de gerechtelijke deskundige wordt in de loop van 2022 verwacht.

11. HR – sociaal overleg

Op 31 december 2021 bestaat het totale personeelseffectief van het Paleis voor Schone Kunsten uit 246 medewerkers waarvan 222 medewerkers met een voltijds contract en 24 medewerkers met een deeltijds contract. Deze medewerkers vertegenwoordigen 236,36 VTE.

Daarnaast werd beroep gedaan op 65 medewerkers met variabele contracten. Concreet betekent dit een daling ten opzichte van vorige jaren gezien de sanitaire omstandigheden.

Recrutering

In 2021 werden 1100 kandidaturen ontvangen. In totaal vonden 153 sollicitatiegesprekken plaats voor 36 verschillende vacatures, op basis waarvan 80 nieuwe (vaste en tijdelijke) contracten werden afgesloten. Gezien de sanitaire beperkingen werden de gesprekken digitaal gevoerd.

Sociaal overleg

Het sociaal overleg werd in 2021 gedomineerd door de recurrente aanpassingen aan de wisselende sanitaire omstandigheden. Zoals in 2020 werd geen beroep gedaan op de inroeping van technische werkloosheid. Structureel werd iedere 14 dagen een informeel sociaal overleg ingepland teneinde, in samenspraak met de sociale partners, tijdig een antwoord te kunnen bieden op de wisselende situatie en hen te informeren van de globale situatie van de instelling.

Gedurende 2021 werd het Paritair Comité vernieuwd en wordt deze voorgezeten door de nieuwe voorzitter van de Raad van Bestuur, Isabelle Mazzara, in aanwezigheid van de nieuwe CEO, Sophie Lauwers.

Welzijn

In september 2019 werd de psychosociale enquête, op basis van dezelfde methodiek van deze van 2014, opnieuw gelanceerd. De resultaten hiervan werden in januari 2020 intern besproken en toegelicht aan de sociale partners. Op basis hiervan werden maatregelen genomen inzake de optimalisatie van het welzijn op het werk door het informeren van de medewerkers omtrent de psychosociale wetgeving, de verdere activering van de rol van vertrouwenspersonen, de permanente aandacht voor het 'Respect op het Werk' en een verhoogde preventieve aandacht voor grensoverschrijdend gedrag en burn-out.

Gedurende 2021 werd ook bijkomende aandacht besteed aan de impact van de pandemie op het welzijn van de medewerkers. Hierbij werd bijkomende interne en externe ondersteuning voorzien.

Bij de toepassing van de sanitaire beperkingen werd voorrang gegeven aan de ondersteuning van medewerkers die zich in een geïsoleerde en/of précaire situatie bevonden. Het ziekteverzuim gedurende 2021 is, ondanks het verhoogd risico en de mentale belasting op gelijk niveau gebleven.

Tijdens 2021 werd tevens werk gemaakt aan de aanpassing van de procedures en de oplossing van specifiek structurele problemen teneinde het welzijn van elke medewerker te verbeteren. Bijkomende maatregelen werden genomen teneinde de werkdruk, de mentale belasting en het recht op rust te garanderen.

In het kader van de toepassing van het Arbeidsreglement werden voor de medewerkers met een gepland uurrooster aanpassingen doorgevoerd teneinde een transparantere toepassing te bekomen. Deze aanpassingen gaan in vanaf 1 januari 2022.

CPBW

De quasi maandelijks vergaderingen van het Comité voor Preventie en Bescherming op het Werk (CPBW) zijn sinds september hernomen, om verdere stappen te nemen, op basis van het jaarlijkse actieplan, om het welzijn en de veiligheid van elke medewerker te verbeteren.

Naar aanleiding van de brand die het PSK aan het begin van het jaar trof, werd een werkgroep opgericht met vertegenwoordigers van verschillende afdelingen om het Intern Noodplan (INP) te actualiseren. Dit geactualiseerde INP werd in november door de leden van het CPBW goedgekeurd. Ook het dossier voor de interventie van de brandweer werd gefinaliseerd, en twee evacuatieoefeningen zonder publiek vonden plaats.

Op het gebied van het psychosociaal welzijn van de medewerkers was er specifieke aandacht voor zij die in direct staan met bezoekers. De Covid-richtlijnen voor het organiseren van voorstellingen en tentoonstellingen werden in 2021 verschillende keren bijgesteld, met als consequentie dat de activiteiten moesten worden aangepast, uitgesteld of geannuleerd. Om ontevreden (en soms verbaal agressieve) klanten te woord te staan, vonden workshops plaats om de medewerkers beter te wapenen. Daarnaast werden ze ook gesensibiliseerd rond het Register Werken met Derden en de mogelijkheden voor psychologische steun, indien zij dit wensen.

Ten slotte werden ook meer technische zaken besproken zoals het hernemen van controlerondes in het PSK (Interne Dienst voor Bescherming en Preventie op het werk (IDPBW) en Security), en de samenwerking tussen Facility Management en het IDPBW in verband met de externe controles op technische installaties. De werkpostfiches voor een aantal medewerkers werden aangepast, voor zij die risico's lopen met het werken op hoogte. Specifieke trainingen worden voorzien in 2022.

Gedurende 2021 werden de twee Preventieadviseurs vervangen.

Ontwikkeling

In 2021 volgden de medewerkers van Bozar met een contract van onbepaalde duur in totaal 896 opleidingsuren. De opleidingen vloeien vooral voort uit de functiebehoefte. Daarnaast werden strategische opleidingen georganiseerd met bijzondere aandacht voor coachingtrajecten voor leidinggevenden én individuele begeleiding voor medewerkers, trainingen communicatie en diversiteit en kennisontwikkeling inzake de gehanteerde softwareprogramma's.

Waar we voordien al de digitale kaart trokken, werd omwille van de coronapandemie en de implementatie van het digitaal herstelplan de nadruk nog meer gelegd op digitalisering. Dit vertaalde zich tevens in de opleidingsvragen van de medewerkers en van de leidinggevenden.

Omwille van het vele thuiswerk werden er tijdelijk geen taalcurricula georganiseerd. De online programma's van de taalinstellingen zijn intussen uitgebreid, maar toch zien we dat de medewerkers de voorkeur geven aan face-to-face taalopleidingen.

Het pakket aan specifiek-technische opleidingen gerelateerd aan de huidige functie van de medewerker werd tevens uitgebreid met als doel de efficiëntie binnenin de functie uit te breiden en andere werkmethodes te introduceren.

IV. Varia

1. Concessies

Bozar Bookshop © C. Lessire

Het Paleis voor Schone Kunsten biedt zijn bezoekers drie extra diensten aan: een Bookshop en twee horecazaken, enerzijds een café-restaurant met een gevarieerde menu- en drankenkaart, en anderzijds een gastronomisch restaurant (één ster in de Michelingids sinds 2017).

In 2016 had Bozar het genoeg om de opening te vieren van de Bozar Bookshop in samenwerking met boekhandel Walter König, die met meer dan 40 verkooppunten in Europa – onder meer in de Whitechapel Gallery in Londen, het Palais de Tokyo in Parijs, de Nationalgalerie in Berlijn en het Stedelijk Museum in Amsterdam – erkenning geniet in de sector van de museumshops. Het publiek vindt er niet alleen alle tentoonstellingscatalogi van Bozar, maar ook een indrukwekkende selectie internationale boeken over kunst, architectuur, fotografie en design, naast decoratieve voorwerpen, spelletjes en kinderliteratuur. Ondanks de gezondheidscrisis is de Bozar Bookshop heel 2021 open kunnen blijven. Dankzij de gemeenschappelijke wil om het artistieke programma van Bozar en het verkoopaanbod van de Bookshop op elkaar af te stemmen, heeft de Bookshop een goed financieel evenwicht kunnen bewaren, zoals blijkt uit het grote gedeelde succes van de tentoonstelling die dit jaar aan David Hockney was gewijd. De toenemende bekendheid van de Bozar Bookshop en het trouwe publiek stellen Bozar gerust dat het heeft gekozen voor een internationaal gerenommeerde partner.

Ondanks de moeilijke tijden voor hun sector bleven de twee horecaconcessies een kwaliteitsvolle service aanbieden aan de bezoekers van Bozar en de Kunstbergwijk. Karen Torosyan, chef van het Bozar Restaurant (17/20 in de Gault & Millau-gids, één ster in de Michelingids), heeft zichzelf opnieuw uitgevonden door begin 2020 een afhaalmenu aan zijn publiek aan te bieden. Hij kon rekenen op de niet-aflatende steun van Bozar. Het einde van het jaar bracht goed nieuws: de heer Torosyan heeft een plekje veroverd in de categorie 'authenticiteit en vakmanschap' van *La Liste*, een ranglijst van de 1.000 beste restaurants ter wereld. Deze prijs bekroont 'etablisementen en koks die het culinaire erfgoed van hun streek of hun land in de kijker zetten door hun knowhow, hun producten en korte ketens'.

Met zijn 300 zitplaatsen verwelkomt Café Victor zijn klanten in een wereld die wordt gekenmerkt door kunst en architectuur. De zaak biedt een eclectisch en democratisch menu dat het programma van Bozar weerspiegelt. Of het nu voor een ontbijt, een lunch, een thee na een tentoonstellingsbezoek of een maaltijd voor of na een

voorstelling is, Café Victor opent zijn deuren voor het publiek tot een uur na het einde van de voorstellingen van Bozar. De verschillende maatregelen in verband met de gezondheids crisis hadden gevolgen voor hun activiteit, en elke beslissing met betrekking tot de wijziging van hun openingstijden werd gesteund door Bozar.

De verschillende maatregelen hebben ook hun uitbating van de openbare bars naast de voorstellingen verstoord. Bozar en Café Victor werken samen om het publiek een kwaliteitsvolle horecaservice te kunnen blijven aanbieden en zo de Bozar-ervaring te verlengen na een voorstelling of een bezoek aan een tentoonstelling, zoals die rond David Hockney waarbij Café Victor kon profiteren van het succes en de toestroom van bezoekers.

Met hun knowhow dragen de drie concessies van het Paleis voor Schone Kunsten op zeer positieve wijze bij aan het succes van Bozar.

2. Synergiën tussen de instellingen

De samenwerking tussen de drie federale instellingen is gebaseerd op de vaststelling van een reeks gemeenschappelijke artistieke, dramaturgische en culturele prioriteiten. Tot op heden, en ondanks de moeilijke context in verband met de COVID-pandemie, is het door de drie partners uitgevoerde project gebaseerd op synergiën op de volgende niveaus:

Algemene samenhang van de artistieke programmering:

- ✓ Vaststelling van de artistieke inhoud naar gelang van ieders prioriteiten, in een geest van complementariteit. De grote programmapunten (festivals, presentatie van een bepaalde componist) die door elk van de partners worden ontwikkeld, kunnen aanleiding geven tot een verwante programmering door de andere twee. Deze programma's geven een bijzondere zichtbaarheid aan de drie instellingen en maken het mogelijk een samenhangende dramaturgie voor het publiek (Belgisch en internationaal) te creëren. Deze samenhang schept tal van mogelijkheden (communicatie, financiering, kaartverkoop, publieksbetrokkenheid).
 - ✓ In de loop van 2021 werd, rekening houdend met de impact van de sanitaire maatregelen, bijzondere aandacht besteed aan de gezamenlijke promotie en communicatie van de concerten teneinde de herlancering van het seizoen te optimaliseren en het vertrouwen van het publiek te herstellen. Hiervoor werd het budget communicatie herschikt en toegewezen aan deze samenwerking.
- ✓ **De vaststelling van verbindende thema's, gekoppeld aan grote maatschappelijke uitdagingen.** Sinds 2020 heeft Bozar zijn seizoen onder een algemeen thema geplaatst. Dit thema creëert een convergentie met betrekking tot de inzet van de culturele sector in de breedste zin van het woord voor grote uitdagingen als mobiliteit, migratie, samenleven, het milieu of het klimaat. Door hun artistieke keuzes kunnen BNO en KM deze thema's doorvoeren in hun concerten in het PSK. Voor het seizoen 2020-2021 was het thema "Kunst & Welzijn". Voor 2021-2022 is het thema "Beweging".
 - ✓ **Het project United Music of Brussels (UMOB),** dat in 2017 van start ging, wordt elk jaar in september herhaald (edities 2020 en 2021 uitgesteld wegens de COVID-pandemie). Het brengt de drie instellingen samen rond een vernieuwende culturele dynamiek die bestaat uit het aanbieden van een muzikale reis door de stad en de mogelijkheid voor verschillende gemeenschappen om de rijkdom van ons muziekleven te ontdekken. Dit project *extra muros* is bijzonder inclusief.
 - ✓ **De organisatie in Bozar van concerten in synergie met artiesten van de BNO en KM orkesten.** Het eerste van deze synergieconcerten vond plaats op 28/6/2019. Het project voorzien op 24 januari 2021 werd uitgesteld vanwege de COVID-pandemie.
 - ✓ **Een gemeenschappelijke visie op de thema's 'publieksbetrokkenheid' en 'educatief project',** met een regelmatige en constructieve dialoog tussen de verschillende educatieve diensten en projecten die in coproductie worden opgezet. Er is een werkgroep opgericht die in het kader van UMOB specifieke acties uitvoert rond het publiek: ontmoetingen met partners, samenwerking met kunstenaars. Een reflectiegroep komt ook bijeen rond methodologieën en publiek in het algemeen. Gezien de impact van de pandemie op de scholen werden de activiteiten sterk ingeperkt.
 - ✓ **Een beter beheer van de artistieke planning van de drie instellingen,** met op termijn meer duidelijkheid en transparantie in de ontwikkeling van het muziekleven dat door de drie federale culturele instellingen wordt gedragen.

Versterking van deze artistieke samenhang door :

- ✓ **De ontwikkeling van gezamenlijke projecten met een hoge culturele toegevoegde waarde.** De mobiliteit van kunstenaars tussen de drie instellingen is een centraal aspect van de samenwerking. De Munt (KM), het Belgian National Orchestra (BNO) en Bozar zijn het eens over de aanwezigheid van een of meer gemeenschappelijke artiest(en) in hun programmering. Dit kunnen instrumentale solisten zijn, componisten of meer transversale persoonlijkheden. De aanwezigheid van deze kunstenaars draagt bij tot de totstandkoming van een echt artistiek en cultureel netwerk tussen de drie instellingen.

3. Plan voor herstel en veerkracht

De gezondheidscrisis heeft een enorme impact gehad op alle culturele sectoren en hun vermogen om verschillende doelgroepen te bereiken, en heeft nieuwe inkomsten gegenereerd. Deze ongekende context heeft het echter mogelijk gemaakt om het digitaliseringsproces van vele musea, theaters en andere galeries over de hele wereld te versterken. Tussen de vraagstukken in verband met gegevensbeheer, preventie van cyberaanvallen, behoud van erfgoed, productie of verspreiding van inhoud of toegang tot cultuur voor burgers, is de digitale cultuur voor onze instellingen een grote uitdaging geworden, om culturele, maatschappelijke en economische redenen. Het is nu een noodzaak geworden in het licht van een steeds sterker verbonden, geglobaliseerde bevolking met toegang tot een veelheid aan online inhoud.

In 2021 heeft het Paleis voor Schone Kunsten daarom het project Digital@Bozar gelanceerd, een groot strategisch digitaliseringsproject voor de instelling, mogelijk gemaakt dankzij de steun van de Europese Unie via haar faciliteit voor herstel en veerkracht, NextGenerationEU. Deze faciliteit is gericht op de ondersteuning van investeringen en hervormingsmaatregelen op het hele grondgebied. Het merendeel van de voorgestelde projecten bestrijkt verschillende gebieden, van duurzame ontwikkeling tot digitalisering en mobiliteit. Cultuur is goed voor 1,4% van deze enveloppe.

Met een geplande steun van bijna 7,5 miljoen euro voor de periode 2021–2026 wil het investeringsproject Digital@Bozar de instelling positioneren als een Europese en zelfs mondiale referentie voor online creatie. Het project, waarbij alle departementen van Bozar betrokken zijn, beantwoordt aan een behoefte aan digitale infrastructuur en inhoud die een opwaartse spiraal van waardecreatie en hogere inkomsten voor de creatieve sectoren en de kunstenaars, alsook voor de culturele partners en andere sectoren (ICT enz.) tot stand zal brengen. Het zal verschillende specifieke doelstellingen hebben:

- ✓ Een structurele en strategische aanpak van Digital@Bozar implementeren.
- ✓ Kwaliteitsvolle en beveiligde infrastructuren ontwikkelen om de snelheid van de gegevenstransmissie, de verkoop en de netwerkbeveiliging (bv. glasvezelkabels, software voor ticketing en cyberbeveiliging) te verbeteren.

- ✓ Het beheer en de maximale verwerking van gegevens verbeteren.
- ✓ Het personeel opleiden in de verschillende digitale uitdagingen.
- ✓ Creatieve en interactieve aanbiedingen en diensten van hoge kwaliteit digitaliseren, met name op het gebied van het online opnemen en uitzenden van muziek, film of debatten, alsook op het gebied van de ondersteuning van de digitale kunst.

De komende jaren wordt Digital@Bozar dan ook een grootschalig project om de infrastructuur, de gegevens en de inhoud van Bozar te digitaliseren en zo bij te dragen aan de uitstraling van België en zijn gefedereerde entiteiten, en tegelijk de instelling te positioneren als innovatiemotor voor de hele sector.

4. Inclusie & toegankelijkheid

Bozar besteedt al vele jaren veel zorg aan een gevarieerd programma en zorgt ervoor dat iedereen zich welkom voelt in het Paleis voor Schone Kunsten. Met het oog op de steeds gesofisticeerdere problemen en maatschappelijke veranderingen heeft Bozar besloten een stap verder te gaan door de functie van 'Inclusion Advisor' in zijn teams te integreren. Voor de instelling komt het erop aan ervoor te zorgen dat ze toegankelijk en inclusief is. De opdracht bestaat erin alle diensten te ondersteunen bij het strategisch denken en de concrete acties in de verschillende domeinen van ons werk: onthaal van het publiek, programmering, personeelsbeleid, toegankelijkheid van het Paleis voor Schone Kunsten en onze partnerschappen. Met het oog op een passende follow-up en kennisdeling is Bozar met de steun van Actiris een diversiteitstraject op het gebied van personeel begonnen. Ook andere partners hebben de reflecties begeleid, via opleidingen en conferenties: zoals Bruxeo, de federatie van de non-profitsector. Er zijn ook talrijke uitwisselingen met andere particuliere partners of andere culturele instellingen aan de gang om optimale praktijken uit te wisselen.

5. Klachten

Artikel 20 van de beheersovereenkomst 2016–2019 luidt :

De Vennootschap schenkt bijzondere aandacht aan de meningen van en de vragen naar inlichtingen van het publiek.

Bovendien zorgt zij voor de opvolging van de schriftelijke klachten.

Daartoe houdt de vennootschap een centraal bestand bij van de klachten en het gevolg dat eraan wordt gegeven. Zij coördineert de dossierbehandelingsprocedure die de betrokken dienst zal uitvoeren.

De Vennootschap stelt een jaarverslag op over de werking van al haar diensten en legt dit voor aan de Raad van Bestuur. Dit verslag wordt eveneens voorgelegd aan het paritair comité.

De PBA maakt ook deel uit van het **Federaal Netwerk Klachtenmanagement**. Om aan dit reglement te voldoen, is op de website een **elektronisch klachtenformulier** beschikbaar.

De klachten worden verzameld in een centraal bestand in het EFFICY-systeem (CRM). Elke klacht wordt binnen maximaal 15 dagen behandeld. De verantwoordelijke onderzoekt het geval door de nodige informatie in te winnen bij de betrokken diensten om de klant een passend antwoord te geven. Klachten omvatten ook verzoeken om nadere informatie over een bepaalde situatie.

Wij constateren een toename van het aantal klachten voor de jaren 2020 en 2021 te wijten aan de gevolgen van de gezondheidscrisis, met een vergelijkbaar aantal schriftelijke klachten, zijnde 134. Veel evenementen in Bozar moesten worden afgelast of uitgesteld, waardoor de werkdruk van de box office aanzienlijk toenam. Deze moest vaak in allerijl overgaan tot uitstel, terugbetaling of het uitschrijven van waardebonnen. Het is dan ook normaal dat van de 134 geregistreerde gevallen er 49 betrekking hebben op de box office en 16 in het bijzonder op de

kwestie van restituties (vertragingen, vergissingen...)

Er waren ook 21 klachten van mensen die gekant waren tegen de gezondheidsvoorschriften die het PSK verplicht is toe te passen (zo werd de eis om in het bezit te zijn van een CST om het PSK te mogen betreden bekritiseerd door cliënten die de maatregel, die verplicht is, als discriminerend beschouwden, of de eis om een masker op de neus te dragen). Deze reacties werden schriftelijk gegeven, maar ook telefonisch en mondeling aan het receptiepersoneel.

Al deze situaties als gevolg van de pandemie hebben stress veroorzaakt bij het personeel dat geconfronteerd werd met de woede van ontevreden klanten. Ons personeel dat in contact komt met het publiek heeft een speciale opleiding gekregen om zich te beschermen tegen de agressiviteit van bepaalde personen.

Toen de nieuwe website online ging, ondervonden verschillende mensen problemen bij het aanmaken van hun persoonlijk account (19 klachten). Er werd persoonlijke steun verleend om deze mensen te helpen.

Enkele klachten betroffen de aanwezigheid van levende vogels in een kooi die deel uitmaakte van een kunstwerk in de Raveel-tentoonstelling, hoewel alle voorzorgsmaatregelen waren genomen om het welzijn van de vogels te waarborgen.

Concluderend kan worden gesteld dat het relatief hoge aantal klachten vooral te wijten is aan de uitzonderlijke omstandigheden van de gezondheidscrisis.

Jaarrekening per 31 december 2021

1.	<u>Belangrijkste wijzigingen in de balans</u>	48
2.	<u>Resultatenrekening</u>	50
3.	<u>Herstelplan</u>	53
4.	<u>Voorstel voor de bestemming van het resultaat</u>	53
5.	<u>Risico's en onzekerheden</u>	53
6.	<u>Andere vermeldingen</u>	55
	 <u>Bijlage</u>	 56
1.	<u>Boekhoudkundige verwerking van kosten en opbrengsten</u>	56
2.	<u>Speciaal verslag van vennootschappen met een sociaal oogmerk</u>	59

De hierbij ingesloten rekeningen, met een balanstotaal van 62.469K euro, sluiten af met een winst van 1.273K euro.

De pandemie en de gezondheidscontext enerzijds en de brand van 18 januari 2021 anderzijds bleven zowel de economische en financiële weerbaarheid van het Paleis voor Schone Kunsten als het aanpassingsvermogen van de teams op de proef stellen. Deze twee factoren hebben zware gevolgen gehad op organisatorisch (covid-maatregelen, annulatie en herschikking van evenementen) en op financieel vlak (beperkte toeschouwerscapaciteit, moeilijk te sluiten partnerschappen).

De eerste helft van het jaar werd gekenmerkt door de gevolgen van de brand en een lockdown die grotere beperkingen inhield dan wij in onze bedrijfsscenario's hadden voorzien. Bovendien maakte de brand het zuidelijke tentoonstellingscircuit onbruikbaar, terwijl de sanitaire situatie het onmogelijk maakte om vóór begin juni concerten voor publiek te organiseren. Het eerste deel van het jaar was zo moeilijk dat het PSK om extra steun van de regering heeft gevraagd. Een buitengewone steun van 2.000K euro uit de interdepartementale voorziening voor Corona werd aan het PSK toegekend ter gedeeltelijke compensatie van de verliezen op de ticketverkoop en de zaalhuur.

De zomer werd ook gekenmerkt door de officiële goedkeuring van het digitaliseringsproject van het PSK, dat wordt gefinancierd door het Europees Herstelplan.

De tweede helft van het jaar werd gekenmerkt door talrijke schommelingen in de capaciteit van de zalen, met als meest restrictieve de beperking van de HLB-zaal tot 200 plaatsen in december. Onder deze omstandigheden moesten sommige concerten worden afgelast, andere werden uitgesteld en voor weer andere werd de formule gewijzigd. Oktober markeerde het begin van de David Hockney-tentoonstelling, die tussen 13 oktober 2021 en 23 januari 2022 ongeveer 150.000 bezoekers heeft getrokken. Het uitzonderlijke succes van deze tentoonstelling heeft het mogelijk gemaakt het tekort aan inkomsten uit de andere publieksevenementen gedeeltelijk te compenseren en het jaar positief af te sluiten.

Deze rekeningen zijn gecontroleerd door het College van Commissarissen, dat verslag aan u zal uitbrengen.

Op grond van artikel 3:6 van het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen (hierna "WVV") vestigen wij uw bijzondere aandacht op de volgende punten:

1. Belangrijkste wijzigingen in de balans

ACTIVA in K euro	Boekjaar	Vorig boekjaar	Delta
VASTE ACTIVA	38.130,64	39.375,09	-1.244,45
Materiële vaste activa	38.125,34	39.369,91	-1.244,57
Terreinen en gebouwen	30.000,00	30.000,00	0,00
Installaties, machines en uitrusting	534,36	1.633,22	-1.098,86
Meubilair en rollend materieel	2.385,08	2.241,88	143,20
Andere materiële vaste activa	3.887,68	4.166,21	-278,52
Activa in aanbouw en vooruitbetalingen	1.318,22	1.328,61	-10,39
Financiële activa	5,30	5,18	0,13
VLOTTENDE ACTIVA	24.338,51	23.637,29	701,23
Vorderingen op ten hoogste één jaar	15.214,03	18.425,79	-3.211,76
Handelsvorderingen	1.476,96	1.405,75	71,21
Overige vorderingen	13.737,07	17.020,04	-3.282,97
Beschikbare waarden	8.515,81	4.858,62	3.657,19
Overlopende rekeningen	608,67	352,87	255,79
TOTAAL ACTIVA	62.469,16	63.012,37	-543,22

De post 'Materiële vaste activa' daalde met 1.245K euro van 39.370K euro tot 38.125K euro. Deze daling wordt verklaard door het feit dat de waarde van het orgel, dat door de brand van 18 januari 2021 onbruikbaar was geworden, in de balans is afgeboekt. De boekingen voor extra afschrijvingen en voor de terugname van subsidies in verband met de gedane investeringen zijn geregistreerd en worden geneutraliseerd in de resultatenrekening. Het schadebedrag dat zal worden uitgekeerd voor het orgel door de verzekeringsmaatschappij is op datum van het afsluiten van de rekeningen niet gekend. Er werden hieromtrent geen opbrengsten geboekt in 2021.

De 'Vorderingen op ten hoogste één jaar - Overige vorderingen' daalden met -3.212K euro van het ene jaar op het andere. Deze daling houdt verband met het ter discussie stellen van het InBetweenSpace-project (2.500K euro), waarvoor een subsidie van Beliris was verkregen. Beliris heeft laten weten dat in afwachting van het formele

verzoek tot herbestemming van dit bedrag en de beslissing daarover van het coördinatiecomité of, desgevallend, het samenwerkingscomité blijft dit budget beschikbaar.

De thesaurie (Beschikbare waarden) heeft zich gunstig ontwikkeld met 3.657K euro en is gestegen van 4.859K euro eind 2020 tot 8.516K euro eind 2021. Deze positieve ontwikkeling is hoofdzakelijk het dubbele gevolg van de uitzonderlijke steun van 2.000K euro ten laste van de interdepartementale voorziening Corona en de zeer succesvolle tentoonstelling van David Hockney in het najaar, die met een bezoekersaantal van meer dan 166.000 bezoekers in 2021, 1.600K euro aan inkomsten opleverde. De kostenbeheersing in een moeilijke sanitaire context en in een bijzonder onzekere situatie heeft ook bijgedragen tot de versterking van de kaspositie.

Ingevolge de maatregelen die de Algemene

Administratie van de Thesaurie heeft genomen om de financiële tegoeden van de overheidsadministraties te consolideren, worden de thesauriemiddelen beheerd en aangehouden op rekeningen bij Bpost, met uitzondering van één rekening waarvoor in 2019 een nieuwe vrijstelling werd verkregen van de Minister van Financiën.

<i>PASSIVA in K euro</i>	Boekjaar	Vorig boekjaar	Delta
EIGEN VERMOGEN	44.582,61	47.274,59	-2.691,99
Kapitaal	28.000,00	28.000,00	0,00
Uitgiftepremie	297,81	297,81	0,00
Herwaarderingsmeerwaarden	384,53	384,53	0,00
Reserves	4,99	0,00	4,99
Overgedragen winst (verlies) €.	94,72	-1.173,27	1.268,00
Kapitaalsubsidies	15.800,55	19.765,52	-3.964,97
VOORZIENINGEN EN UITGESTELDE BELASTINGEN	1.215,45	1.168,58	46,87
Voorzieningen voor risico's en kosten	1.215,45	1.168,58	46,87
Uitgestelde belastingen	0,00	0,00	0,00
SCHULDEN	16.671,10	14.569,20	2.101,90
Schulden op meer dan één jaar	4.000,00	4.000,00	0,00
Schulden op ten hoogste één jaar	9.323,18	8.656,98	666,20
Handelsschulden	4.673,85	2.990,94	1.682,91
Ontvangen voorschotten op bestellingen	1.433,54	1.014,99	418,55
Schulden bij de belastingen en de sociale zekerheid	3.202,68	4.651,05	-1.448,37
Regularisatierekeningen	3.347,92	1.912,22	1.435,70
TOTAAL PASSIVA	62.469,16	63.012,37	-543,22

- ✓ Na bestemming van het resultaat daalde het 'Eigen vermogen' met -2.692K euro tot 44.583K euro. Deze ontwikkeling is het gevolg van de bestemming van de winst van het jaar en de mutatie van de kapitaalsubsidie. Het overgedragen verlies van de vorige jaren wordt volledig geabsorbeerd, van K euro -1.173 in 2020 tot K euro +95K in 2021, terwijl aan de wettelijke reserve de 5% van de nettowinst is toegewezen waarin artikel 7:211 van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen (WVV) voorziet. Voorts dient opgemerkt te worden dat het als kapitaalsubsidies geboekte bedrag is gedaald door de terugneming van de restboekwaarde van het door de brand van 18 januari 2021 onbruikbaar geworden orgel¹, alsook door de terugneming van de subsidies in verband met het InBetweenSpace-project.

¹ Zie in dit verband de specifieke bijlage over de boekhoudkundige verwerking van de kosten en opbrengsten in verband met de brand in het Horta Paleis voor Schone Kunsten gebouw

- ✓ Bij de afsluiting van het boekjaar 2014 heeft het Paleis voor Schone Kunsten een voorziening aangelegd die gekoppeld is aan het financiële resultaat van de tentoonstellingssegment, bedoeld om het financiële risico van toekomstige tentoonstellingen te dekken, in het kader van de verplichting die aan het Paleis voor Schone Kunsten wordt opgelegd om elk jaar een financieel evenwicht te bereiken. Een maximumbedrag gelijk aan het verschil tussen het oorspronkelijk begrote resultaat en het werkelijke resultaat zal worden onttrokken (gebruikt). Het jaarlijks bedrag van de toekenning of de onttrekking wordt in eerste instantie bepaald door het Directiecomité, overeenkomstig de mogelijkheden van de NV Paleis voor Schone Kunsten. De Raad van Bestuur (op aanbeveling van zijn Auditcomité) onderzoekt dit punt vervolgens bij de opmaak van de jaarrekening die aan de Algemene Vergadering wordt voorgelegd. Voor het jaar 2021 waren de inkomsten uit tentoonstellingen hoger dan begroot, met name dankzij de zeer succesvolle tentoonstelling 'David Hockney', die bijna 150.000 bezoekers heeft ontvangen. Gezien het financiële risico dat aan de organisatie van tentoonstellingen is verbonden en de onzekerheden in verband met de bezoekersaantallen in 2022, is besloten de voorziening voor tentoonstellingen op hetzelfde niveau te handhaven. Dit bedrag komt overeen met 96% van het geraamde tekort van de Expos in 2022. Over het geheel genomen blijft de "Voorziening voor risico's en kosten" stabiel ten opzichte van het voorgaande jaar.
- ✓ De 'Financiële schulden' bestaan uit een lening van 4 500K euro van de FPIM, die in 2008 en 2016 in verschillende schijven werd verstrekt en waarvan de opnames in totaal 4 000K euro bedroegen.
- ✓ De 'Schulden op ten hoogste één jaar' stegen van het ene jaar op het andere met 666K euro tot 9.323K euro. Deze stijging maskeert een afwijkende ontwikkeling van de 'Schulden met betrekking tot belastingen, bezoldigingen en sociale lasten', die met 1435K euro zijn gedaald, terwijl de andere twee rubrieken van de schuld op korte termijn een stijging te zien gaven. Wat het eerste betreft, is in de loop van 2021 een aanpassing doorgevoerd. 'Handelsschulden' stijgen met 1.683K tussen 2020 en 2021, terwijl 'Ontvangen voorschotten op bestellingen' ook stegen met 419K euro. Beide ontwikkelingen houden hoofdzakelijk verband met de gezondheids crisis, die heeft geleid tot het uitstel van sommige evenementen, met als gevolg de omzetting van tickets in vouchers en andere tegoedbonnen voor toekomstige activiteiten of de inning van voorschotten op subsidies voor evenementen die in 2022 zullen plaatsvinden.

2. Resultatenrekening

Het Paleis voor Schone Kunsten wordt slechts voor 48% van zijn inkomsten gefinancierd door de federale dotatie², die in 2019 ongeveer 15,5 miljoen euro bedroeg, op een totale begroting van 32,6 miljoen euro.

Deze structurele ontvangsten dekken dus niet alle terugkerende exploitatiekosten van de instelling³, die op hun beurt ongeveer 67% van de totale ontvangsten of 19,9 miljoen euro in 2019 vertegenwoordigen.

Het bedrijfsmodel van BOZAR is dus een model dat werkt op voorwaarde dat het voldoende activiteiten kan genereren. Aangezien de structurele inkomsten

(federale subsidie en Nationale Loterij) lager zijn dan de exploitatiekosten, zijn bijkomende inkomsten nodig om het verschil goed te maken. Deze activiteiten genereren inkomsten in de vorm van ticketing, productiesubsidies, zaalverhuur, maar ook sponsoring en mecenaat.

De context van Covid19 heeft dit model in de afgelopen twee jaar uit balans gebracht, waardoor specifieke steun nodig was om het PSK te compenseren voor de zeer sterke daling van de inkomsten als gevolg van de sanitaire maatregelen.

² Federale subsidies + subsidies van de nationale loterij

³ Exploitatiekosten = exploitatie gebouw, huur kantoor, administratie, personeelskosten

	k EUR			
RESULTATENREKENING	Boekjaar	Vorig boekj.	Delta	%
Verkoop en diensten	30.673,43	28.404,68	2.268,75	8%
Omzet	4.728,13	4.307,60	420,53	10%
Andere bedrijfsopbrengsten	22.798,23	24.051,88	-1.253,65	-5%
Niet-recurrente bedrijfsopbrengsten	3.147,07	45,19	3.101,87	6864%
Kosten van verkoop en diensten	29.864,53	29.907,88	-43,35	0%
Aankoop en goederen	8.182,01	8.745,21	-563,20	-6%
Diverse diensten en goederen	2.723,99	2.700,03	23,96	1%
Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen	14.176,93	16.175,66	-1.998,74	-12%
Afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten	1.588,79	1.669,42	-80,62	-5%
Waardeverminderingen	-2,33	-5,89	3,56	-60%
Voorzieningen voor risico's en kosten	46,87	317,63	-270,76	-85%
Andere bedrijfskosten	0,05	256,10	-256,05	-100%
Niet-recurrente bedrijfskosten	3.148,22	49,71	3.098,51	6233%
Bedrijfsopbrengsten (verlies)	808,90	-1.503,20	2.312,10	-154%
Financiële opbrengsten	673,79	835,98	-162,18	-19%
Financiële kosten	208,89	233,30	-24,41	-10%
Winst (verlies) van het boekjaar vóór belasting	1.273,81	-900,53	2.174,34	-241%
Belastingen	0,83	78,42	-77,59	-99%
Winst(verlies) van het jaar	1.272,98	-978,95	2.251,93	-230%

De 'Verkoop en diensten' stegen met 2.269K euro (+8%) op jaarbasis tot 30.673K euro, nog steeds onder het niveau van 2019 (31.701K euro). Deze stijging is echter grotendeels toe te schrijven aan de verzekeringsdekking voor de in 2021 uitgevoerde reparaties na de brand, alsook aan de uitzonderlijke steun van de overheid ten bedrage van 2.000K euro, hetgeen 500K euro meer is dan het bedrag van vorig jaar. Als dit dubbele effect buiten beschouwing wordt gelaten, zijn de verkopen en de diensten in feite met ongeveer 200K euro gedaald ten opzichte van

vorig jaar, ondanks het uitzonderlijke succes van de tentoonstelling van David Hockney.

- ✓ De omzet steeg met 421K euro ten opzichte van 2020. Deze stijging houdt verband met twee factoren:
 - het lichte herstel van de zaalverhuur, die met 121K euro is gestegen na het historisch lage niveau van 2020, maar die nog steeds ver onder het niveau van 2019 ligt (-800K euro);
 - de stijging van de inkomsten uit de verkoop van tickets en catalogi met +245K euro ten opzichte van 2020, maar die ook meer dan 820K euro onder het niveau van vóór de crisis blijven;
- ✓ De 'overige bedrijfsopbrengsten' daalden daarentegen met meer dan 1.250K euro in vergelijking met het voorgaande jaar. Dit is te verklaren door de voortdurende daling van de inkomsten uit filantropie en partnerschappen met de corporate sector en door het uitstel van een deel van de voorziene schenkingen. Sponsors bleven bezuinigen op hun communicatiekosten of stelden netwerkevenementen uit, terwijl sommige stichtingen die sinds lang met het PSK samenwerken, het aantal en de omvang van de gesteunde projecten moesten terugschroeven als gevolg van het ongunstige economische klimaat. In deze moeilijke context kon BOZAR, die geen gebruik heeft gemaakt van economische werkloosheid, profiteren van een uitzonderlijke steun ten belope van 2.000K euro in de vorm van de tussenkomst van de interdepartementale voorziening Corona.
- ✓ De 'niet-recurrente bedrijfsopbrengsten' bedragen eind 2021 3.147K euro, een stijging met meer dan 3.100K euro ten opzichte van het voorgaande jaar. Dit is te linken aan de gevolgen van de brand: de tussenkomst van de verzekeraars in verband met de in 2021 uitgevoerde werkzaamheden voor bijna 2.000K euro en de terugboeking van de boekingen met betrekking tot het onbruikbaar geworden orgel. Tegenover deze niet-recurrente bedrijfsopbrengsten staan niet-recurrente bedrijfskosten voor een zelfde bedrag.

Aan de uitgavenzijde blijven de 'kosten van verkoop en diensten' stabiel tov vorig jaar op 29.865K euro. De inspanningen voor kostenbeheersing zijn in 2021 voortgezet. In vergelijking met de periode vóór de pandemie, en zonder het technische effect van de eenmalige bedrijfskosten in verband met de brand, zijn de kosten met meer dan 5.000K euro gedaald.

- ✓ De post 'Leveringen en goederen' bijvoorbeeld bedraagt 8.182K euro, d.w.z. 563K euro minder dan vorig jaar, maar 4.625K euro minder dan in 2019. Door de annulatie, herschikking of wijziging van de formule van bepaalde evenementen konden bepaalde artistieke uitgaven drastisch worden beperkt. Tegelijkertijd werd de nadruk gelegd op het zoeken naar besparingen, met name door te trachten de scenografie te vereenvoudigen. Maar de epidemie bleef ook specifieke kosten met zich meebrengen, bijvoorbeeld op het gebied van de controle van het Corona Safe Ticket, hygiëne of IT.
- ✓ Wat 'Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen' betreft, heeft de onderneming zich door de moeilijke economische omstandigheden genoodzaakt gezien in 2020 over te gaan tot het niet-verlengen van contracten en tot afvloeiingen. Dit laatste leidde tot extra kosten in verband met de betaling van opzeggingsvergoedingen ten bedrage van 577K euro. Dankzij de inspanningen van vorig jaar kon de onderneming haar personeelsbestand inkrimpen, wat besparingen van ongeveer 1.000K euro opleverde na aftrek van de ontslagvergoedingen die in 2020 werden betaald.
- ✓ De 'dotaties aan voorzieningen voor risico's en kosten' zijn van jaar tot jaar met -271K euro gedaald. Er zijn met name terugnemingen verricht naar aanleiding van de regularisatie van bepaalde fiscale risico's.
- ✓ De 'Niet-recurrente bedrijfskosten' bestaan uit kosten die rechtstreeks verband houden met de gevolgen van de brand en worden gecompenseerd door de 'Niet-recurrente bedrijfsopbrengsten' die hierboven zijn besproken.

Het resultaat van het boekjaar komt neer op een winst van 1.272,98K euro, na twee opeenvolgende jaren met een verlies als eindresultaat.

3. Herstelplan

De uitgaven in het kader van het Plan voor Herstel en Veerkracht om te investeren in de digitalisering van Bozar bedroegen 649K (excl BTW), inclusief kapitaal- en operationele kosten. Aangezien het koninklijk besluit dat de vrijmaking van de middelen ter dekking

van deze uitgaven mogelijk maakt, niet tijdig is uitgevaardigd, zullen de middelen met betrekking tot de uitgaven voor 2021 in 2022 worden uitbetaald en geboekt.

4. Voorstel voor de bestemming van het resultaat

Het afgelopen begrotingsjaar leverde een te bestemmen resultaat op van 1.272.980,84 euro. De Raad van Bestuur stelt aan de Algemene Vergadering voor het resultaat als volgt te bestemmen:

Te bestemmen winst van het boekjaar	1.272.980,84
Overgedragen verlies van vorig jaar	-1.173.272,60
Toe te rekenen winst	99.708,24
Toevoeging aan de wettelijke reserve	4.985,41
Over te dragen winst	94.722,83

5. Risico's en onzekerheden

Van de risico's en onzekerheden waarmee de onderneming wordt geconfronteerd, is het belangrijkste het risico gelinkt de voortgang van de herstelwerkzaamheden aan de brandschade veroorzaakt door de brand van 18 januari 2021. Dit risico betreft de restauratie van het zuidelijk tentoonstellingscircuit. Noch het precieze bedrag van de werkzaamheden, noch de datum van voltooiing van de werkzaamheden en de terug in dienst name van het circuit is volledig bekend. Wat de boekhoudkundige behandeling van deze risico's betreft, wordt verwezen naar de bijgevoegde nota over de boekhoudkundige behandeling van de kosten en opbrengsten in verband met de brand in het Paleis voor Schone Kunsten.

De evolutie van de sanitaire context en de regelgevende beperkingen om het virus te bestrijden blijven onzeker:

- ✓ voortdurende aanpassing van het programma voor evenementen met publiek, wat mogelijke juridische risico's inhoudt in verband met de annulering of het uitstel van sommige evenementen en extra kosten in verband met de digitalisering voor andere evenementen. Via de digitaliseren willen we deze evenementen toegankelijk te maken voor het publiek en zo de ons toevertrouwde openbare dienstverleningstaak te vervullen;
- ✓ onzekerheden over het aantal bezoekers, vooral voor grote tentoonstellingen. Het aantal bezoekers is afhankelijk van een groot aantal factoren, terwijl de kosten voor de organisatie van een evenement van hoge kwaliteit steeds significanter worden;
- ✓ onzekerheden in verband met inkomsten. Een belangrijk deel van de inkomsten van het bedrijf is

gelinkt aan de activiteiten die er kunnen worden georganiseerd. Dit is het geval voor inkomsten uit ticketverkoop, maar ook voor inkomsten uit de verhuur van zalen of inkomsten in verband met openbare of particuliere partnerschappen. Op het moment van schrijven is nog niet bekend wanneer en onder welke voorwaarden de activiteiten zullen worden overgenomen.

- ✓ Met dit risico is rekening gehouden bij de opstelling van de begroting voor 2022, die naar verwachting in evenwicht zal eindigen.
- ✓ Wat de kasstroom betreft, beschikt het PSK sinds de zomer van 2018 over een kredietlijn van 3 miljoen bij het Federaal Agentschap van de Schuld. Tot op heden heeft het hiervan nog geen gebruik hoeven te maken.

Ook andere elementen kunnen een belangrijke risicofactor zijn:

- ✓ Aanpassing van de rechtsvorm van het PSK aan het nieuwe Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen, waarvoor de wet van 7 mei 1999 tot oprichting van het Paleis voor Schone Kunsten in de vorm van een naamloze vennootschap met sociaal oogmerk moet worden geactualiseerd;
- ✓ Onzekerheid over de continuïteit van de door de overheid toegekende subsidies;
- ✓ De voorbereiding, verscheidene jaren op voorhand, van het culturele programma;
- ✓ Het beheer en onderhoud van een hoogstand maar oud, zeer complex en moeilijk aanpasbaar gebouw;
- ✓ De uitvoering van een investeringsbeleid, dat van essentieel belang is voor het behoud van het gebouw en het behoud van de kwaliteit van het onthaal, maar dat het voortbestaan van de culturele activiteit niet in gevaar mag brengen;
- ✓ De complexe financiering van dit beleid en de daaruit voortvloeiende afschrijvingskosten, waarvan een deel ten laste van de PSK-begroting komt;
- ✓ De bereidheid van het PSK om in te gaan op de eisen die de overheid aan het PSK stelt als belangrijk cultureel centrum van België.
- ✓ Naast de eigen producties is het Paleis voor Schone Kunsten verplicht externe organisatoren uit de verschillende Belgische gemeenschappen

en uit het buitenland onder goede voorwaarden te ontvangen. Om concurrerend te blijven, moet het Paleis voor Schone Kunsten zijn ruimten echter ter beschikking stellen voor een prijs die de werkelijke exploitatiekosten niet dekt.

- ✓ De toestand van het gebouw in 2002, toen het vruchtgebruik en het beheer ervan aan de vennootschap werden toevertrouwd, werd gekenmerkt door een schrijnend gebrek aan investeringswerkzaamheden. De nieuwe en ambitieuze opdrachten die de instelling in het kader van haar beheerscontract heeft gekregen, vereisen aanzienlijke investeringen, zowel voor het herstel van de artistiek-technische infrastructuur en de uitrusting van de theaterzalen en tentoonstellingszalen, als voor de infrastructuur voor de ontvangst van het groeiende aantal bezoekers. Deze investeringen werden mogelijk gemaakt dankzij de acties van de Regie der Gebouwen en het Beliris-programma.
- ✓ In 2016 werd met de Voogdij een beheerscontract gesloten voor de periode 2016 tot 2019. Het College constateert dat in 2021 niet of slechts ten dele is voldaan aan een aantal eisen van het beheerscontract en dringt erop aan dat de bepalingen van het contract nauwgezet worden nageleefd. Indien het PSK één van de uit het contract voortvloeiende verplichtingen niet naar behoren nakomt, hetgeen wordt vastgesteld in een verslag van de overheidscontroleurs, kan de regering, na een formele kennisgeving van de Raad van Bestuur van de onderneming en na het verstrijken van een termijn van één maand die aan de onderneming is toegekend om haar in staat te stellen haar verplichtingen na te komen, de subsidie verminderen met een bedrag dat niet meer mag bedragen dan 10% van de subsidie. Alvorens deze sanctie toe te passen, wordt de voorzitter van de raad van bestuur en de algemeen directeur gehoord door de Voogdijminister. Tot op heden is nog geen formele kennisgeving ontvangen. Het beheerscontract 2016-2019 blijft van kracht tot in 2022 een nieuw contract in werking treedt.

Bovendien kunnen de ontwikkeling van de internationale politieke context en de repercussies daarvan op de energieprijzen in het bijzonder een belangrijke invloed hebben op de ontwikkeling van de financiële situatie van de instelling.

6. Andere vermeldingen in het kader van artikel 3:6 ✓ 1 van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen

- I. Gebeurtenissen na afsluitingsdatum van het boekjaar: De Raad van Bestuur is niet op de hoogte van belangrijke gebeurtenissen die zich na de balansdatum hebben voorgedaan.
- II. Omstandigheden die de ontwikkeling van de vennootschap aanmerkelijk kunnen beïnvloeden. Overeenkomstig artikel 3:6 ✓ 1, 3° van het WVV wenst de Raad van Bestuur de aandacht te vestigen op de herstellingswerken na de brand, die een aanzienlijke impact zullen blijven hebben op de activiteiten van de vennootschap, aangezien het zuidelijk tentoonstellingscircuit ontoegankelijk zal blijven tot medio 2023.
- III. Artikel 3:6, ✓ 1, 4°: Gelet op de aard en de specificiteit van de activiteiten van de vennootschap, was er geen sprake van een onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteit.
- IV. Artikel 3:6, ✓ 1, 5°: Gegevens over het bestaan van filialen: niet van toepassing.
- V. Volgens artikel 3:6, ✓ 1, 6° van het WVV, verantwoording van de toepassing van de waarderingsregels in de veronderstelling van continuïteit: *“ingeval uit de balans een overgedragen verlies blijkt of uit de resultatenrekening gedurende twee opeenvolgende boekjaren een verlies van het boekjaar blijkt”*: niet van toepassing.
- VI. Artikel 3:6 ✓ 1, 7°: Andere vermeldingen – tegenstrijdig belang: De bestuurders hebben aangegeven dat er geen beslissing is genomen, noch een transactie is besloten, die onder het toepassingsgebied van artikel 5:76

en artikel 7:96 van het WVV zou kunnen vallen.

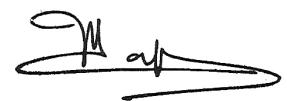
- VII. Artikel 3:6 ✓ 1, 8°: De vennootschap maakt geen gebruik van financiële derivaten. Het maakt gebruik van beleggingsproducten zoals schatkistcertificaten en liquide beleggingsfondsen met gegarandeerd kapitaal.
- VIII. De Raad van Bestuur bestaat uit twaalf leden die bij Koninklijk Besluit worden benoemd. Op basis van een oproep tot kandidaatstelling zijn bij koninklijk besluit, dat op 7 juni 2021 in de Ministerraad is besproken, de twaalf leden van de Raad van Bestuur benoemd voor een ambtstermijn van zes jaar die op 1 juni 2021 ingaat. Isabelle Mazzara volgt Étienne Davignon op als voorzitter van de raad van bestuur.

De Raad van Bestuur stelt aan de Algemene Vergadering voor de rekeningen goed te keuren, de winst van het boekjaar over te dragen en kwijting te verlenen aan de bestuurders en aan het College van Commissarissen.

Brussel, 15 maart 2022

Voor de Raad van Bestuur,

Isabelle Mazzara
Voorzitter van de Raad van Bestuur

Paleis voor Schone Kunsten

Begrotingsjaar 2021

1. Boekhoudkundige verwerking van kosten en opbrengsten in verband met de brand in het Horta-gebouw Paleis voor Schone Kunsten

a. Preambule

Op 18 januari 2021 verwoestte een brand een groot deel van het zuidelijke dak van het Paleis voor Schone Kunsten, het onderliggende tentoonstellingscircuit en het grootste deel van de HVAC-installaties op het dak. Bovendien veroorzaakte het bluswater van de brandweer ook schade aan de Henry Le Boeufzaal en maakte het het grote orgel onbruikbaar, waardoor meer dan 20 jaar renovatie- en optimaliseringswerk teniet werd gedaan.

Het PSK is verzekerd voor 87.361.615 euro en een eerste raming van de reparaties bedraagt ongeveer 18.000.000 euro.

Een eerste overheidsopdracht werd onlangs gegund aan de firma Denys voor de dringende heropbouw van de 8 beschadigde tentoonstellingszalen van het zuidelijke circuit⁴.

⁴ Het bedrag van de offerte van de onderneming Denys, op basis waarvan de bovengenoemde overheidsopdracht aan haar werd gegund, bedraagt in totaal EUR 7.681.437 exclusief BTW, d.w.z. EUR 9.294.538 inclusief een forfaitair percentage van 5% ter dekking van alle

Deze aanbesteding heeft alleen betrekking op de kritische zone, die de 8 tentoonstellingszalen van het zuidelijk circuit omvat, met inbegrip van dakbekleding, metalen dakconstructies, lichtkoepels, schilderijrails en speciale technische voorzieningen. Voor de wederopbouw en restauratie van de overige ruimten (foyers en gangen van de concertzaal Henry Le Boeuf met inbegrip van de door water beschadigde akoestische deuren en het orgel) moeten nog twee overheidsopdrachten worden uitgeschreven.

De verzekeringsmaatschappij dekt de volledige kosten van herstellingen in oorspronkelijke staat, met inbegrip van eventuele aanpassingen als gevolg van nieuwe normen of technologie die verouderd is of niet meer bestaat. De Regie der Gebouwen zal de kosten betalen van alle noodzakelijke herstellingen die niet gedekt zijn door de verzekeringsmaatschappij.

Het gaat in wezen om de volgende twee elementen:

- ✓ de infrastructuur voor werk- en veiligheidsverlichting die op het moment van de brand werd vervangen en nog niet door de Regie der Gebouwen was aanvaard. Deze voorzieningen waren nog steeds eigendom van de maatschappij die verantwoordelijk was voor de installatie ervan en zijn derhalve niet gedekt door onze verzekeringspolis;
- ✓ de evolutie van normen en technologie vereist een upgrade van de IT-elementen van de door de brand getroffen toevoer- en afvoereenheden, alsook van de beheerssoftware voor deze installaties. Om een volledig beheer van de installaties vanuit één enkel geüpgraded softwarepakket te garanderen en de energiewinst tot alle installaties van het gebouw uit te breiden, is een upgrade van de andere eenheden die niet door de brand zijn getroffen, in het dossier opgenomen en zal deze door de Regie der Gebouwen worden gefinancierd.

In afwijking van de verzekeringspolis, die voorziet in een voorschot van 50% na aangifte van het schadegeval en betaling van het saldo afhankelijk van het akkoord van de verzekeringsmaatschappij over de forfaitaire schadevergoeding, en gezien de complexiteit van de uit te voeren werkzaamheden en de lopende besprekingen, hebben de medecontractanten gekozen voor een eerste raming van de uit te voeren herstellingen, die zal worden

gecorrigeerd naarmate de akkoorden over de verschillende afrekeningen worden bereikt.

De medecontractanten zijn eveneens overeengekomen dat de betaling zal geschieden op basis van een voorschotsysteem dat overeenstemt met de door de verzekeringsmaatschappij gevalideerde afrekeningen zoals hierboven beschreven.

Zo heeft het Paleis voor Schone Kunsten tot op heden in totaal 1.787.500 euro aan voorschotten ontvangen, verdeeld als volgt

- ✓ eerste voorschot van 440.000 euro betaald op 17 februari 2021;
- ✓ tweede voorschot van 440.000 euro, betaald op 4 juni 2021;
- ✓ derde voorschot van 907.500 euro, betaald op 14 oktober 2021;
- ✓ vierde voorschot van 440.000 euro betaald op 27 december 2021.

b. Indirecte verliezen

Na een door deze polis gedekte schade wordt het bedrag van de schadevergoeding, na aftrek van het eigen risico, verhoogd met een forfaitair percentage van 10% ter compensatie van de kosten en verliezen die ten laste van de verzekerde blijven.

c. Principe van continuïteit en discontinuïteit

De boekhoudkundige normen die in België van toepassing zijn, bepalen dat bij de beëindiging van een economische activiteit de activa die met deze activiteit verband houden (vaste activa en/of vlottende activa) versneld kunnen worden afgeschreven of in de balans kunnen worden afgeboekt (omkering tussen de aanschaffingswaarden en de gecumuleerde afschrijvingen). Indien materiële vaste activa niet meer in gebruik zijn of niet meer permanent voor de bedrijfsuitoefening worden gebruikt en indien de waarschijnlijke opbrengstwaarde lager is dan de boekwaarde, moeten aanvullende afschrijvingen worden verricht. Dit is het geval voor het orgel, dat na de brand onbruikbaar is en dat ingrijpende renovatiewerkzaamheden zal moeten ondergaan om het weer operationeel te maken. Deze boekingen

mogelijke, voorzienbare en onvoorzienbare prijschommelingen die verband zouden houden met economische en sociale factoren. Denys heeft derhalve uitdrukkelijk afgezien van elke andere compensatie voor deze prijschommelingen, zodat in het kader van de betrokken overheidsopdracht geen enkele prijsherziening zal worden toegepast.

voor extra afschrijving en terugneming van subsidies in verband met de gedane investeringen zullen deel uitmaken van de jaarlijkse afsluitingswerkzaamheden en zullen neutraal zijn in de winst- en verliesrekening, aangezien deze investering volledig werd gefinancierd met hoofdzakelijk particuliere middelen. De renovatiewerkzaamheden aan het orgel zullen als een nieuwe af te schrijven investering worden geboekt zodra het orgel in gebruik is genomen.

Wat daarentegen het gedeeltelijk beschadigde dak, het gesloten circuit en de Henry Le Boeuf-zaal betreft, deze activa houden verband met activiteiten die gedeeltelijk zijn onderbroken en de boekwaarde van deze activa zal niet worden gewijzigd omdat zij op identieke wijze zullen worden hersteld. Aangezien het zeer moeilijk is om in de facturen betreffende de investeringen van het dak, de tentoonstellingscircuits en de Henry Le Boeuf-zaal, het verbrande gedeelte van de rest van de investering te identificeren, zullen de betrokken vaste activa op de balans blijven staan en verder worden afgeschreven volgens hun eerder vastgestelde levensduur.

De nieuwe investeringen die onder de gebouwenautoriteit vallen, zullen worden geboekt als vaste activa en zullen worden onderworpen aan enerzijds afschrijvingen zodra zij in gebruik worden genomen en anderzijds de erkenning van kapitaalsubsidies.

d. Beheer van onzekerheid en voltooid werk

Het totale bedrag van het risico dat door de verzekeringspolis wordt gedekt, blijft onzeker en zal dat ook blijven tijdens de uitvoering van de herstelwerkzaamheden.

Dit risico zal buiten de balans worden opgenomen in de toelichting bij de jaarrekening, met vermelding van het geraamde saldo van de uit te voeren werkzaamheden en het bedrag dat naar verwachting door de verzekeraar zal worden terugbetaald. In een tabel worden het geraamde risico, de uitgevoerde werkzaamheden en de ontvangen betalingen vermeld, zodat het saldo van de werkzaamheden en het nog van de verzekeraar te ontvangen bedrag kunnen worden afgelezen.

Het voltooide gedeelte van de werkzaamheden zal worden opgenomen in de resultatenrekening (geboekt als niet-recurrente bedrijfskosten), evenals de pro rata ontvangen voorschotten die overeenstemmen met deze herstellingswerkzaamheden (geboekt als niet-recurrente inkomsten)

De van de verzekeraar ontvangen voorschotten zullen in de balans worden opgenomen als ontvangen vooruitbetalingen.

Indien op een bepaald moment de totale kosten van de reparatie definitief worden vastgesteld door de deskundigen en de offertes, zal een voorziening worden getroffen voor de nog uit te voeren werkzaamheden. Evenzo kan, indien de regeling met de verzekeringsmaatschappij definitief en zeker is, een vordering tot volledige betaling tegen de verzekeringsmaatschappij worden erkend. Er zal dus een einde komen aan het buiten de balans gehouden beheer van dit risico.

Gezien de aard, de complexiteit en de duur van de werkzaamheden zijn deze voorwaarden bij de afsluiting van het begrotingsjaar 2021 niet vervuld en zullen zij bij de afsluiting van het volgende begrotingsjaar zeker niet vervuld zijn.

e. Uitzonderlijk karakter

Gezien het uitzonderlijke karakter van deze verrichtingen, moeten zij aan het Auditcomité worden gemeld en door de Raad van Bestuur worden gevalideerd, aangezien zij aan de evaluatieregels zullen worden toegevoegd.

f. Controles en goedkeuringen

Het systeem van schadevergoeding door voorschotten en opeenvolgende risico-evaluaties heeft het voordeel dat het ons beter dekt in geval van afwijkingen in de ramingen van de werken, maar biedt niet de financiële garantie van een betaalde forfaitaire schadevergoeding (vast en volledig bepaald bedrag).

Daarom zijn wij van mening dat een systeem van systematische goedkeuring van de door de verzekeraar gedekte facturen moet worden ingevoerd om het onbetwistbare karakter ervan nadien vast te stellen. Deze taak kan aan het stuurcomité worden toevertrouwd, hetzij door het goedkeuren van de facturen, hetzij door het valideren van een lijst die op 31 december van elk jaar tot het einde van de werkzaamheden wordt opgesteld. Deze lijst of goedkeuring moet door de bevoegde autoriteit van de verzekeringsmaatschappij worden ondertekend. Door deze validatie zal het onomkeerbare karakter van de betalingen worden vastgesteld en zal het pro rata deel van de ontvangen voorschotten die nodig zijn om deze facturen te dekken, als ontvangsten kunnen worden geboekt.

g. Boekhoudkundige regels

Orgel (stilleggen van de investering)

Dt 663000 Dep. Uitzondering op Cr 230039
Afschrijving – Aankoop Instrument.

Dt 230039 Afschrijving – Aankoop Instrument naar
230030 Aankoop Instrumenten.

Dt 150009 Afschrijving.Kapitaal Subsidie tot 768100
Andere uitzonderlijke opbrengsten voor versnelde
afschrijving

Dt 150000 kapitaalsubsidies Orgel tot 150009
AfschrijvingKapitaal Subsidie Orgel

Dt 493003 Over te dragen opbrengsten Orgel tot
768100 Andere buitengewone baten voor versnelde
afschrijving gedekt door mecenaat en gebruik
van provisie.

Renovatiwerkzaamheden

(Henry Le Boeufzaal, dak en 8 tentoonstellingszalen)

660001 uitzonderlijke uitgaven brand tot
440000 leveranciers voor facturen van aannemers en
andere.

460200 voorbetalingen brand tot 760000 uitzonder-
lijke opbrengsten van gebouwen voor het gedeelte
van de ontvangen voorschotten die onomkeerbaar
zijn geworden en betrekking hebben op facturen die
door de verzekeraar zijn goedgekeurd.

760000 uitzonderlijke opbrengsten van gebouwen
aan 493000 over te dragen opbrengsten voor het
tijdens het begrotingsjaar niet gebruikte gedeelte van
de voorschotten

Deze Uitzonderlijke uitgaven (rekening 66XX) en
Uitzonderlijke opbrengsten van gebouwen (rekening
76XXX) zullen in de jaarrekening worden opgenomen
als niet-recurrente bedrijfskosten en niet-recurrente
bedrijfsopbrengsten.

2. Speciaal verslag van vennootschappen met een sociaal oogmerk (Art.661 6° van het Wetboek van Vennootschappen)

Het Wetboek van Vennootschappen en de wet van 7 mei 1999 bepalen dat “de bestuurders of zaakvoerders ieder jaar een bijzonder verslag uitbrengen over de wijze waarop de vennootschap toezicht heeft uitgeoefend op het oogmerk dat zij overeenkomstig het 2° heeft vastgesteld; dat verslag moet inzonderheid aangeven dat de uitgaven inzake investeringen, inzake de werkingskosten en bezoldigingen bestemd zijn om de verwezenlijking van het sociale oogmerk van de vennootschap te bevorderen”.

a. Opdracht van openbare dienst

Overeenkomstig Art.3 van de wet van 7 mei 1999⁵, heeft de Vennootschap tot doel:

1° Het uitwerken en het uitvoeren in de site van het Paleis voor Schone Kunsten van een pluridisciplinaire en geïntegreerde culturele programmatie die bijdraagt aan de Europese en internationale uitstraling van het federale België, van de Gemeenschappen en van Brussel-Hoofdstad, en die inhoudt :

- ✓ culturele producties specifiek aan de vennootschap Paleis voor Schone Kunsten, die zich niet exclusief tot de ene of de andere Gemeenschap richten.;
- ✓ coproducties in de domeinen zoals bedoeld in de vorige paragraaf, in samenwerking met verenigingen, organismen en instellingen die hetzelfde doel nastreven.;
- ✓ terbeschikkingstelling van de zalen en de infrastructuur van het gebouw aan verenigingen, organismen en instellingen die een eigen culturele programmatie ontwikkelen.

De taken vermeld onder 1., 2. en 3. van deze paragraaf vormen de taken van openbare dienstverlening van de vennootschap.

2° het gebouw « Paleis voor Schone Kunsten » beheren, zowel ter uitvoering van de opdrachten van openbare dienstverlening omschreven in 1°, als van privé-opdrachten..

b. Toewijzing van financiële middelen aan taken van openbare dienst

Activiteiten

Overeenkomstig artikel 3 van de wet van 7 mei 1999 hebben wij de activiteiten van het Paleis voor Schone Kunsten opgesomd en ze ingedeeld naargelang ze al dan niet cultureel zijn (en dus deel uitmaken van de openbare dienstverleningstaak van het PSK).

Art. 21 van het beheerscontract bepaalt dat het culturele programma bedoeld in artikel 3, ✓ 1, 1°, van de wet van 7 mei 1999 tot oprichting van de Vennootschap ten minste 75% van het gebruik van het Paleis moet omvatten.

Deze bepaling werd in 2021 gevolgd.

Type	aantal	%
Interne culturele activiteiten	1391	89%
Uitgevoerde culturele activiteiten	136	9%
Externe commerciële activiteiten	32	2%
TOTAAL	1559	100%

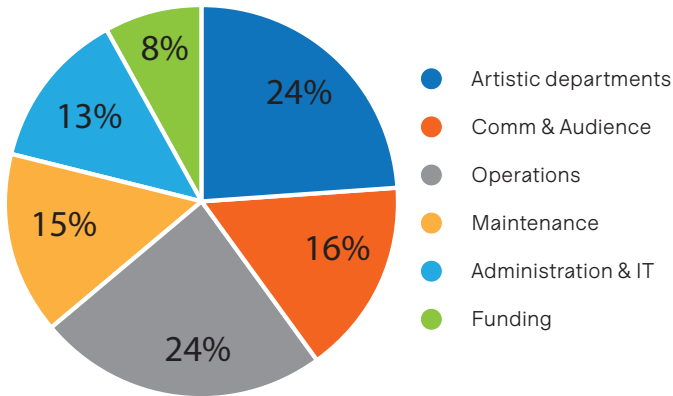
Personeelskosten

In verhouding tot de totale personeelskosten vertegenwoordigden de kosten die rechtstreeks verband houden met artistieke programmering 24%. Als we de kosten van de operationele diensten optellen bij die van de communicatie- en publieksverbredingsafdelingen, die beide rechtstreeks de artistieke afdelingen ondersteunen, komen we uit op een totaal van 64% van de personeelskosten.

De diensten die belast zijn met het onderhoud van de gebouwen, het onderhoud ervan en de schoonmaak van de paleisruimten vertegenwoordigen 15% van de totale kosten.

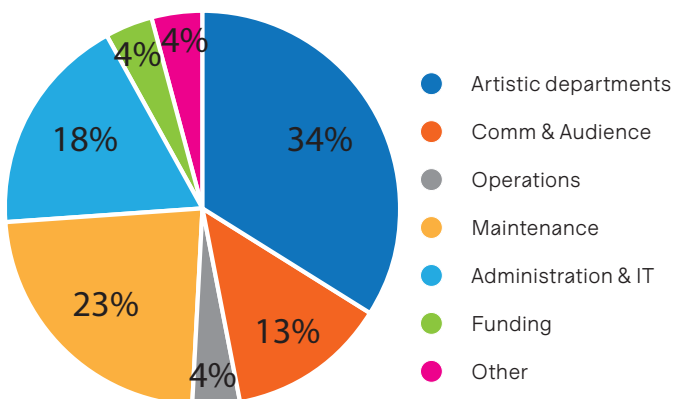
5 Wet tot oprichting van het Paleis voor Schone Kunsten in de vorm van een naamloze vennootschap met sociaal oogmerk

Administratieve diensten en IT zijn goed voor 13% van de personeelskosten, terwijl de rest van de kosten voor rekening komt van diensten die financiering zoeken.

Exploitatiekosten

In verhouding tot de totale algemene kosten vertegenwoordigden de algemene kosten die rechtstreeks verband hielden met de artistieke programmering 35%. Als we de operationele kosten en de communicatie- en publiekskosten, die beide rechtstreeks de artistieke afdelingen ondersteunen, bij elkaar optellen, komen we uit op een totaal van 52% van de kosten.

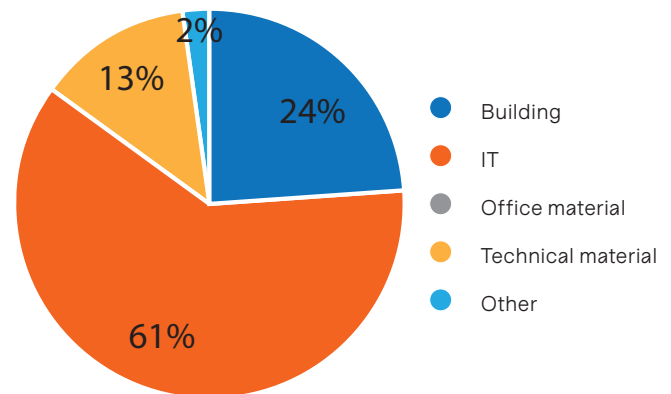
Het onderhoud van de gebouwen, het onderhoud en de schoonmaak van de paleisruimten maken 23% van de totale kosten uit.

Administratieve en IT-kosten maken 16% van de totale algemene kosten uit en omvatten de huur van kantoorruimte die door het personeel wordt gebruikt.

Het overschot bestaat uit financieringskosten en diverse kosten die niet in de vorige categorieën zijn opgenomen.

Investerings

Afgezien van de herstelwerkzaamheden na de brand van 18 januari (niet weergegeven in onderstaande grafiek) hadden de investeringen van het boekjaar hoofdzakelijk betrekking op ontwikkelingen op informaticagebied. Het betreft onder meer de ontwikkeling van software voor ticketverkoop ter vervanging van de tot dusver gebruikte software, die medio 2022 niet langer zal worden onderhouden, en de voortzetting van het project voor de ontwikkeling van een nieuwe website. Beide projecten houden rechtstreeks verband met de voortzetting van de culturele opdracht van het PSK.

Er is ook geïnvesteerd in de renovatie van bepaalde delen van het Paleis, zoals het Koninklijk Salon en de voorbereidende studies voor de renovatie van zaal M. Deze verschillende projecten houden verband met de opdracht van het PSK om het Paleis, waarvan zij het vruchtgebruik heeft, te beheren.

Wat de technische uitrusting betreft, die 13% van de investeringen in 2021 vertegenwoordigt, hadden de aankopen vooral betrekking op digitale apparatuur voor de registratie van evenementen, verlichtingsapparatuur en het onderhoud van het Paleis.

Winst

De winst van het boekjaar is volledig toegevoegd aan de reserves, hetzij aan de wettelijke reserve, hetzij aan de overgedragen winst ter dekking van verliezen uit vorige boekjaren.

c. **Andereoverwegingeninverbandmettaken van openbare dienst**

Toegankelijkheid – Tarieven

Het Paleis voor Schone Kunsten hecht er veel belang aan zijn programma toegankelijk te maken voor het grote publiek. De inspanningen daartoe bestrijken een breed terrein: een gediversifieerd cultureel aanbod in verschillende disciplines, een prijsbeleid dat rekening houdt met jongeren, gezinnen en bezoekers met beperkte financiële middelen, en een strategie voor publieksontwikkeling gericht op een breed publiek.

Elk jaar organiseert of coproduceert het Paleis voor Schone Kunsten een aantal gratis activiteiten. Deze hebben plaatsgevonden in de volgende disciplines :

Disciplines	nummer
Agora	10
Architectuur	1
Cinema	15
Tentoonstellingen	8
LAB	4
Muziek	16
Studio's	4
Theater	3
Publiek	2
TOTAAL	63

Sommige concerten en evenementen worden gratis via streaming ter beschikking van het publiek gesteld, bijvoorbeeld in 2021: het concert van Jordi Savall & Hespèrion – Bal-Kan project, de conferentie van Ann Pettifor, het symposium De toekomst van het leven en vele andere.

Naast deze gratis evenementen biedt het Paleis voor Schone Kunsten ook een gevarieerde prijsstrategie waardoor onder meer kwetsbare groepen tegen een voordelig tarief van een culturele voorstelling kunnen genieten. Bozar neemt bijvoorbeeld deel aan de initiatieven Artikel 27 en Paspartoe, die culturele

deelname vergemakkelijken voor iedereen die zich in een moeilijke sociale en/of economische situatie bevindt. Bovendien worden kortingen gegeven aan jongeren onder de 30 jaar en kunnen kinderen onder de 6 jaar gratis deelnemen aan activiteiten onder begeleiding van een volwassene. Daarnaast vermelden wij de samenwerking met de Buurthuizen van de Stad Brussel. Dankzij dit partnerschap kan Bozar een groot aantal gratis zitplaatsen aanbieden aan het publiek van de buurthuizen. Op die manier hoopt Bozar zijn publiek verder uit te breiden en mensen aan te trekken die anders de weg naar het Paleis voor Schone Kunsten niet zo gemakkelijk zouden vinden.

Continuïteit van de openbare dienst

Een belangrijk kenmerk van openbare dienstverlening is de continuïteit ervan. Ondanks de moeilijke omstandigheden als gevolg van de gezondheidssituatie en de daaruit voortvloeiende organisatorische en financiële beperkingen, hebben de Bozar-teams zich gemobiliseerd om de continuïteit van hun missie te waarborgen. De programmatoren hebben daarom hard gewerkt om de formats te veranderen, de planning te wijzigen en de evenementen aan te passen aan de veranderende gezondheidsvoorschriften, om op die manier dicht bij hun publiek te blijven. Een belangrijk element van deze strategie was de digitalisering van bepaalde evenementen dankzij financiering uit het Europees herstelplan, waardoor het publiek deze op afstand kon bijwonen. Fysieke tentoonstellingen konden in 3D worden bezocht. Er werden online workshops georganiseerd in het kader van Singing Brussels, en het jaarlijkse flamencofestival kon toch doorgaan dankzij een online editie. Voor scholen werden een concert en digitale activiteiten georganiseerd.

De technische teams van hun kant hebben hard gewerkt om ervoor te zorgen dat de HLB-zaal op tijd hersteld was om in de laatste week van mei de finale van de prestigieuze Koningin Elisabethwedstrijd te organiseren.

Dit zijn slechts enkele voorbeelden van de inspanningen die het PSK zich getroost om de continuïteit van haar missie te waarborgen.

Gelijkheid en non-discriminatie, insluiting

De instelling spant zich voortdurend in om de toegankelijkheid te garanderen, met name door acties ten behoeve van specifieke doelgroepen, bijvoorbeeld door de ontwikkeling van instrumenten waarmee dove bezoekers toegang kunnen krijgen tot rondleidingen in gebarentaal, en blinde en/of slechtziende bezoekers van zowel voorstellingen als tentoonstellingen kunnen genieten. Rondleidingen op maat zijn ook mogelijk, afhankelijk van het specifieke publiek. Momenteel loopt een project voor museumvoorschriften, dat specifiek gericht is op een doelgroep die te maken heeft met geestelijke gezondheid.

Op verzoek is ook ondersteuning op maat voor mensen met een handicap beschikbaar. Bijvoorbeeld, toegang tot de dienstliften of de voorziening van een rolstoellift. Ter herinnering, het Paleis voor Schone Kunsten dateert uit de jaren 1920. Het is gebouwd op een terrein met aanzienlijke hellingen. De verschillende trappenhuizen beperken de toegang tot bepaalde delen van het gebouw en vormen obstakels voor personen met mobiliteitsproblemen.

Sinds medio 2020 is binnen Bozar een specifieke functie van inclusie-adviseur gecreëerd. Haar taak bestaat erin alle diensten te ondersteunen in een strategische reflectie met het oog op de bevordering van inclusie en diversiteit en concrete acties uit te werken in de verschillende domeinen van onze activiteit: het onthaal van ons publiek, onze programmatie, ons personeelsbeleid, de toegankelijkheid van het Paleis voor Schone Kunsten en onze partnerschappen.

Verslag van de commissaris aan de algemene vergadering van de vennootschap

PALEIS VOOR SCHONE KUNSTEN NV

PUBLIEKRECHT MET SOCIAAL OOGMERK

VERSLAG VAN DE COMMISSARIS AAN DE ALGEMENE VERGADERING VAN DE VENNOOTSCHAP OVER HET BOEKJAAR AFGESLOTEN OP 31 DECEMBER 2021

In het kader van de wettelijke controle van de jaarrekening van de naamloze vennootschap publiekrecht met sociaal oogmerk Paleis voor Schone Kunsten (de « Vennootschap »), leggen wij u ons commissarisverslag voor. Dit bevat ons verslag over de jaarrekening alsook de overige door wet- en regelgeving gestelde eisen. Dit vormt een geheel en is ondeelbaar.

Wij werden benoemd in onze hoedanigheid van commissaris door de algemene vergadering van 9 mei 2018, overeenkomstig het voorstel van het bestuursorgaan. Op grond van artikel 15 §2 van de wet van 7 mei 1999 houdende oprichting van het Paleis voor Schone Kunsten in de vorm van een naamloze vennootschap van publiek recht met sociale doeleinden werden twee leden van het college van commissarissen benoemd door de algemene vergadering van het Rekenhof van 14 maart 2018. Ons mandaat loopt af op de datum van de algemene vergadering die beraadslaagt over de jaarrekening afgesloten op 31 december 2021, met uitzondering van het mandaat van Florence Thys, vertegenwoordiger van het Rekenhof, dat loop af op de datum van de algemene vergadering die beraadslaagt over de jaarrekening afgesloten op 31 december 2024.

Wij hebben, in college met het Rekenhof, de wettelijke controle van de jaarrekening van de naamloze vennootschap publiekrecht met sociaal oogmerk Paleis voor Schone Kunsten uitgevoerd gedurende twintig opeenvolgende boekjaren.

VERSLAG OVER DE JAARREKENING

Oordeel zonder voorbehoud

Wij hebben de wettelijke controle uitgevoerd van de jaarrekening van de Vennootschap, die de balans op 31 december 2021 omvat, alsook de resultatenrekening van het boekjaar afgesloten op die datum en de toelichting, met een balanstotaal van € 62.469.155,07 en waarvan de resultatenrekening afsluit met een winst van het boekjaar van € 1.272.980,84.

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van het vermogen en de financiële toestand van de Vennootschap per 31 december 2021, alsook van haar resultaten over het boekjaar dat op die datum is afgesloten, in overeenstemming met het in België van toepassing zijnde boekhoudkundig referentiestelsel.

Basis voor het oordeel zonder voorbehoud

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens de internationale controlestandaarden (ISA's) zoals van toepassing in België. Onze verantwoordelijkheden op grond van deze standaarden zijn verder beschreven in de sectie « Verantwoordelijkheden van de commissaris voor de controle van de jaarrekening » van ons verslag. Wij hebben alle deontologische vereisten die relevant zijn voor de controle van de jaarrekening in België nageleefd, met inbegrip van deze met betrekking tot de onafhankelijkheid.

Florence Thys
Commissaris benoemd door het
Rekenhof

Vital Put
Commissaris benoemd door het
Rekenhof

Wij hebben van het bestuursorgaan en van de aangestelden van de Vennootschap de voor onze controle vereiste ophelderingen en inlichtingen verkregen.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Verantwoordelijkheden van het bestuursorgaan voor het opstellen van de jaarrekening

Het bestuursorgaan is verantwoordelijk voor het opstellen van de jaarrekening die een getrouw beeld geeft in overeenstemming met het in België van toepassing zijnde boekhoudkundig referentiestelsel, alsook voor de interne beheersing die het bestuursorgaan noodzakelijk acht voor het opstellen van de jaarrekening die geen afwijking van materieel belang bevat die het gevolg is van fraude of van fouten.

Bij het opstellen van de jaarrekening is het bestuursorgaan verantwoordelijk voor het inschatten van de mogelijkheid van de Vennootschap om haar continuïteit te handhaven, het toelichten, indien van toepassing, van aangelegenheden die met continuïteit verband houden en het gebruiken van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuursorgaan het voornemen heeft om de Vennootschap te liquideren of om de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of geen realistisch alternatief heeft dan dit te doen.

Verantwoordelijkheden van de commissaris voor de controle van de jaarrekening

Onze doelstellingen zijn het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid over de vraag of de jaarrekening als geheel geen afwijking van materieel belang bevat die het gevolg is van fraude of van fouten en het uitbrengen van een commissarisverslag waarin ons oordeel is opgenomen. Een redelijke mate van zekerheid is een hoog niveau van zekerheid, maar is geen garantie dat een controle die overeenkomstig de ISA's is uitgevoerd altijd een afwijking van materieel belang ontdekt wanneer die bestaat. Afwijkingen kunnen zich voordoen als gevolg van fraude of fouten en worden als van materieel belang beschouwd indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat zij, individueel of gezamenlijk, de economische beslissingen genomen door gebruikers op basis van deze jaarrekening, beïnvloeden.

Bij de uitvoering van onze controle leven wij het wettelijk, reglementair en normatief kader dat van toepassing is op de controle van de jaarrekening in België na. Een wettelijke controle biedt evenwel geen zekerheid omtrent de toekomstige levensvatbaarheid van de Vennootschap, noch omtrent de efficiëntie of de doeltreffendheid waarmee het bestuursorgaan de bedrijfsvoering van de Vennootschap ter hand heeft genomen of zal nemen.

Onze verantwoordelijkheden inzake de door het bestuursorgaan gehanteerde continuïteitsveronderstelling staan hieronder beschreven.

Als deel van een controle uitgevoerd overeenkomstig de ISA's, passen wij professionele oordeelsvorming toe en handhaven wij een professioneel-kritische instelling gedurende de controle. We voeren tevens de volgende werkzaamheden uit:

- ▶ het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat die het gevolg is van fraude of van fouten, het bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden die op deze risico's inspelen en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Het risico van het niet detecteren van een van materieel belang zijnde afwijking is groter indien die afwijking het gevolg is van fraude dan indien zij het gevolg is van fouten, omdat bij fraude sprake kan zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten om transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;

- ▶ het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle, met als doel controlewerkzaamheden op te zetten die in de gegeven omstandigheden geschikt zijn maar die niet zijn gericht op het geven van een oordeel over de effectiviteit van de interne beheersing van de Vennootschap;
- ▶ het evalueren van de geschiktheid van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van de door het bestuursorgaan gemaakte schattingen en van de daarop betrekking hebbende toelichtingen;
- ▶ het concluderen dat de door het bestuursorgaan gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is, en het concluderen, op basis van de verkregen controle-informatie, of er een onzekerheid van materieel belang bestaat met betrekking tot gebeurtenissen of omstandigheden die significante twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van de Vennootschap om haar continuïteit te handhaven. Indien wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij ertoe gehouden om de aandacht in ons commissarisverslag te vestigen op de daarop betrekking hebbende toelichtingen in de jaarrekening, of, indien deze toelichtingen inadequaat zijn, om ons oordeel aan te passen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van ons commissarisverslag. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de Vennootschap haar continuïteit niet langer kan handhaven ;
- ▶ het evalueren van de algehele presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening, en van de vraag of de jaarrekening de onderliggende transacties en gebeurtenissen weergeeft op een wijze die leidt tot een getrouw beeld.

Wij communiceren met het auditcomité en bijgevolg aan het bestuursorgaan onder meer over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante controlebevindingen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing die wij identificeren gedurende onze controle.

OVERIGE DOOR WET- EN REGELGEVING GESTELDE EISEN

Verantwoordelijkheden van het bestuursorgaan

Het bestuursorgaan is verantwoordelijk voor het opstellen en de inhoud van het jaarverslag en van de documenten die overeenkomstig de wettelijke en reglementaire voorschriften dienen te worden neergelegd, voor het naleven van de wettelijke en bestuursrechtelijke voorschriften die van toepassing zijn op het voeren van de boekhouding, alsook voor het naleven van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en van de statuten van de Vennootschap.

Verantwoordelijkheden van de commissaris

In het kader van onze opdracht en overeenkomstig de Belgische bijkomende norm (herziene versie 2020) bij de in België van toepassing zijnde internationale auditstandaarden (ISA's), is het onze verantwoordelijkheid om, in alle van materieel belang zijnde opzichten, het jaarverslag en bepaalde documenten die overeenkomstig de wettelijke en reglementaire voorschriften dienen te worden neergelegd, alsook de naleving van bepaalde verplichtingen uit het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en van de statuten te verifiëren, alsook verslag over deze aangelegenheden uit te brengen.

Aspecten betreffende het jaarverslag

Na het uitvoeren van specifieke werkzaamheden op het jaarverslag, zijn wij van oordeel dat dit jaarverslag overeenstemt met de jaarrekening voor hetzelfde boekjaar en is opgesteld overeenkomstig de artikelen 3:5 en 3:6 van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen.

In de context van onze controle van de jaarrekening, zijn wij tevens verantwoordelijk voor het overwegen, in het bijzonder op basis van de kennis verkregen in de controle, of het jaarverslag een afwijking van materieel belang bevat, hetzij informatie die onjuist vermeld is of anderszins misleidend is. In het licht van de werkzaamheden die wij hebben uitgevoerd, dienen wij u geen afwijking van materieel belang te melden.

Florence Thys
Commissaris benoemd door het
Rekenhof

Vital Put
Commissaris benoemd door het
Rekenhof

Vermelding betreffende de sociale balans

De sociale balans neer te leggen bij de Nationale Bank van België overeenkomstig artikel 3:12, § 1, 8 van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen, bevat, zowel qua vorm als qua inhoud alle door dit Wetboek voorgeschreven inlichtingen, waaronder deze betreffende de informatie inzake de lonen en de vormingen, en bevat geen van materieel belang zijnde inconsistenties ten aanzien van de informatie waarover wij beschikken in het kader van ons opdracht.

Vermeldingen betreffende de onafhankelijkheid

- ▶ Ons bedrijfsrevisorenkantoren hebben geen opdrachten die onverenigbaar zijn met de wettelijke controle van de jaarrekening verricht, en zijn in de loop van ons mandaat onafhankelijk gebleven tegenover de Vennootschap
- ▶ Met uitzondering van een opdracht met betrekking tot de eligibiliteit van Europese subsidies toegekend aan het Paleis, werden er geen andere bijkomende opdrachten verenigbaar met de wettelijke controle van de jaarrekening conform artikel 3:65 van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen uitgevoerd

Andere vermeldingen

- ▶ Onverminderd formele aspecten van ondergeschikt belang, werd de boekhouding gevoerd in overeenstemming met de in België van toepassing zijnde wettelijke en bestuursrechtelijke voorschriften.
- ▶ De resultaatverwerking, die aan de algemene vergadering wordt voorgesteld, stemt overeen met de wettelijke en statutaire bepalingen.
- ▶ Met uitzondering van de te late indiening bij de Balanscentrale van de jaarrekeningen over het voorgaande boekjaar, dienen wij u geen verrichtingen of beslissingen mede te delen die in overtreding met de statuten of het Wetboek van vennootschappen en verenigingen, zijn gedaan of genomen

Brussel, 6 april 2022

RSM INTERAUDIT BV
BERNARD DE GRAND RY
BEDRIJFSREVISOR
WETTELIJK VERTEGENWOORDIGER

KPMG
BEDRIJFSREVISOREN-RÉVISEURS D'ENTREPRISES BV/SRL
OLIVIER DECLERCQ
BEDRIJFSREVISOR
WETTELIJK VERTEGENWOORDIGER

FLORENCE THYS
COMMISSARIS BENOEMD DOOR HET
REKENHOF

VITAL PUT
COMMISSARIS BENOEMD DOOR HET
REKENHOF